

MİYASE SERTBARUT'UN KAPILAND ÜÇLEMESİNİN DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Zafer İNCEBACAK¹

Yeliz ÖZTÜRK²

Özet

Miyase Sertbarut'un *Kapiland'ın Kobayları*, *Kapiland'ın Karanlık Yüzü* ve *Kapiland'ın Kıyameti* adlı üç kitabı Türkçe dersi genel amaçları ile 2018 yılında yayımlanan İlkokul ve Ortaokul Türkçe Dersi öğretim programında yer alan değerler açısından incelenmiştir. Giriş bölümünde literatür bilgisine yer verilmiştir. Nitel araştırma özelliği taşıyan çalışmada, genel tarama modeline uygun olarak doküman incelemesi yapılmıştır. Veriler doküman analizi yöntemiyle elde edilmiştir. Veriler analiz edilirken içerik analizi ve betimsel analiz yöntemleri kullanılmıştır. Buna göre bulgular elde edilmiştir. Miyase Sertbarut'un incelenen üç kitabında öne çıkan değerler üretim, tutumluluk (tasarruf), adalet ve eşitliğe inanma, eleştirel ve sorgulayıcı olma, sorunlara çözüm arama, sağlığın değerini bilme, umutlu olmak ve doğa sevgisidir. Teknoloji kullanımı ise kitapta eleştirilmektedir. Bulgulara göre, Miyase Sertbarut'un *Kapiland'ın Kobayları* adlı kitabında dünyaya hâkim olan tüketim sistemi eleştirilmekte üretim öne çıkmaktadır. Bunun yanında sağlığın değeri, doğa sevgisi öne çıkan değerler arasındadır. Miyase Sertbarut, *Kapiland'ın Karanlık Yüzü* kitabında tüketim sistemini eleştirmeye devam etmiştir. *Kapiland'ın Kıyameti* adlı kitabında ise teknoloji kullanımı karşılığı ve umutlu olmak değerlerinin ön planda olduğu görülmektedir. Teknolojinin insan yaşamını ve doğayı tehdit ettiği sonucu çıkmaktadır. Sonuçlardan sonra öneriler sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Miyase Sertbarut, Değer, Değerler Eğitimi, Öğretim Programı.

EVALUATING MİYASE SERTBARUT'S TRILOGY "KAPILAND" IN TERM OF TEACHING OF VALUES

Abstract

The three books of Miyase Sertbarut, *Kapiland'ın Kobayları*, *Kapiland'ın Karanlık Yüzü* and *Kapiland'ın Kıyameti* are investigated according to the general objectives of Turkish National Education, the aims of primary education, the basic principles of secondary education and in terms of values included in the curriculum of the Primary and Secondary School Turkish Course published in 2017. In the introduction section, literature information is given. In this study which has qualitative research feature, document review has been done in accordance with general screening model. Data is obtained by document analysis method. While analyzing the data, content analysis and descriptive analysis methods are used. In the study which has qualitative search feature, document review was conducted in accordance with the general screening model. According to this, the findings were obtained. In these three books of Miyase Sertbarut, the prominent values are the production, frugality (saving), the value of health and the

¹ Öğretmen, Zonguldak MEB, eposta: zafer_incebacak_67@hotmail.com

² Öğretmen, Zonguldak MEB, e posta: ozturk-yeliz0807@hotmail.com

love of nature. The use of technology is criticized in the book. According to the findings, in Miyase Sertbarut's *Kapiland*'ın Kobayları the consumption system dominating the world is criticised and production stands out. Besides, the value of health, love of nature are among the prominent values. In Miyase Sertbarut's *Kapiland*'ın *Karanlık Yüzü* boks opposition to the use of technology is seen. It is concluded that technology threatens human life and nature. Recommendations are presented after the results.

Keywords: Miyase Sertbarut, Value, Values Education, Teaching Plan.

1. GİRİŞ

Eğitim bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak, istendik davranış değişikliği meydana getirme sürecidir (Ertürk,1976: 15). Selahattin Ertürk'ün bu tanımında iki vurgu önemlidir. Birincisi, eğitim bireyin kendi yaşantısı yoluyla davranış edinmesidir. İkincisi ise davranışın “istendik” olmasıdır. Ertürk'ün tanımında yer alan istendik davranış ifadesi toplumun ve devletin bireyin kazanmasını istediği, amaçladığı davranışlardır. İstendik ifadesi eğitimin amacını ortaya koymaktadır.

Eğitimin iki temel işlevi bulunmaktadır. Birincisi, eğitim bireyi hayata hazırlar. Eğitim yoluyla birey ilgi ve yeteneklerini keşfeder, meslek edinir. İkincisi, kültür aktarımıdır. Eğitimle bireye ait olduğu toplumun gelenekleri, tarihî, kültürü aktarılır. Böylece birey millî bir kimlik edinir. Toplumun değerlerini benimser. Altun (2003: 10) ve Varış da (1998: 1) eğitimin temel iki işlevini vurgulamış; eğitimin amaçlarından birinin değer aktarımı olduğunu, eğitim çabalarının genel amacının yetişmekte olan bireylerin topluma sağlıklı ve etkili bir biçimde uyum sağlamalarına yardımcı olduğunu, eğitimin bireylere bilgi ve beceri kazandırmanın yanı sıra toplumun sürekliliği ve gelişimini sağlayacak ölçüde ve nitelikte değer üretme, var olan değerlerin dağılmasını önleme, eski ve yeni değerleri ilişkilendirme sorumluluğu taşıdığını belirtmişlerdir. Akbaş (2004: 86), değerlerin ancak davranışa dönüştüğünde anlam ifade ettiğini, değerlerin davranışa dönüşebilmesi için içselleştirilmesi gerektiğini, aksi durumda insanların bir arada bulunmasının zorlaşabileceğini, istenmeyen davranışların artabileceğini ifade etmiştir. Günümüzde eğitim sistemlerinde değerler eğitimi özel olarak vurgulanmakta ve öğretim programlarında değerler eğitimine yer verilmektedir.

UNESCO, değerler eğitiminin eğitim sistemleri içinde yer almasını Yaşayan Değerler Eğitim Programı yoluyla desteklemektedir. Yaşayan Değerler Eğitim Programı (YDEP) Birleşmiş Milletlerin 50. yıldönümü kutlamaları için 1995 yılında Brahma Kumaris tarafından hazırlanan uluslararası bir projeden geliştirilmiştir; “Daha İyi Bir Dünya İçin Değerlerimizi Paylaşalım” adı verilen bu proje, on iki evrensel değere odaklanmıştır. Birleşmiş Milletler sözleşmesinin önsözündeki bir ilkeden yola çıkılarak geliştirilen tema: “Temel insan haklarına, insan varlığının onuruna ve değerine olan inancı yeniden pekiştirmek için...” dir. Yaşayan Değerler Eğitim Programı (YDEP) evrensel değer olarak on iki değer belirlemiştir. Bu temel değerler dürüstlük, alçakgönüllülük, mutluluk, işbirliği, sevgi, barış, saygı, hoşgörü, özgürlük, sorumluluk, sadelik, birlik olarak belirlenmiştir (Demir Hasan Ali, Demir Hatice, Pilav, 2015: 21).

Millî Eğitim Temel Kanunu'nun başlangıç bölümünde Türk millî eğitim sisteminin değerler eğitimi ile ilgili amaçları *Türk Millî Eğitiminin genel amacı, Türk milletinin bütün fertlerini, Atatürk ilke ve inkılâpları ile anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek; beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek* şeklinde ifade edilmiştir. Bunun yanında Millî Eğitim Bakanlığının (MEB)³ yayımladığı “Değerler Eğitimi Yönergesi”, 2006 yılında yayımlanan İlköğretim Türkçe dersi (6, 7 ve 8. sınıflar) öğretim programı, 2006 yılında yayımlanan ve MEB'in bir değerler listesi sunduğu ilk programlardan biri olan Sosyal Bilgiler öğretim programı ve son olarak 2018 yılında yayımlanan İlkokul ve Ortaokul Türkçe dersi öğretim programında da değerler eğitimi yer almaktadır.

Değerler eğitimi, eğitim sistemleri içinde özel olarak yer almakla birlikte değer kavramının ortak bir tanımı yoktur. Toplumun bir arada tutan değerler tarih içinde oluşur, gelişir. Toplumların felsefî ve kültürel olarak özgünlüklerini ortaya koyar. Değerler tarih içinde değişebilir. Bazı değerler kaybolurken yeni değerler ortaya çıkabilir. Her değerler sistemi tarihin belli bir aşamasında ortaya çıkar. Toplumların tarihsel süreçleri içinde bazı değerler kaybolurken yeni değerler belirir. Değer, TDK Güncel Türkçe Sözlük'te bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet şeklinde tanımlanmıştır. Oğuzkan (1981: 56), değeri birey ya da toplumun edindiği ve geliştirdiği değerlerin bütünü; bir kimsenin değişik durumlarda gösterdiği sürekli davranış olarak tanımlamıştır. Akbaş (2004: 44), bir kişinin sosyal etkileşimi sonucunda özümsemiği ve davranışlarını yönlendiren standartlar olarak ifade etmiştir.

Çiftçi (1999: 112)' ye göre değerler toplumun gereksinimlerini karşılamak için yararlı görülen, duygularla ilişkili ortak ölçülerdir.

Kızılcılık ve Erjem (1994: 52) değeri, bir sosyal grubun veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen; onların ortak duygu, düşünce, amaç ve menfaatini yansıtan geliştirilmiş temel ahlâkî ilke veya inançlar olarak tanımlamışlardır.

1.1. Değerler Eğitiminin Amacı

Eğitimin iki temel işlevinden biri kültür aktarımıdır. Kültür aktarımı değer aktarımı veya değerler eğitimidir. Bireye ideolojik ve kültürel değerlerin aktarılması eğitim sisteminin en temel görevlerindedir. Son yıllarda eğitimde zaten var olan değer aktarımı, değerler eğitimi başlığı altında özel olarak vurgulanmaktadır. Küreselleşme süreciyle dünyada yaşanan kargaşa,

³Çalışmanın bundan sonraki bölümlerinde Millî Eğitim Bakanlığı ifadesi için MEB kısaltması kullanılacaktır.

savaşlar ve göçler birçok sosyal soruna yol açmaktadır. Yazıcı (2006: 500) pek çok ülkede ailelerin, eğitimcilerin ve pedagogların toplumsal düzeni tehdit eden tüm bu sorunlardan en az zararlı kurtulmanın yolunun etkili bir değerler eğitiminden geçtiği kanısında olduklarını ifade etmektedir. Bu nedenle değerler eğitimi, eğitim sistemlerinde özel olarak ele alınmaktadır.

1.2. Millî Eğitim Sisteminde Değerler Eğitimi

Her toplum kültürel değerlerini yeni nesillere aktarır. Böylelikle toplumun devamlılığı sağlanır. Eğitimle yetiştirilmek istenen birey tipi, eğitimin amaçlarını belirler. Yetiştirilmek istenen birey tipi, bireyin hangi değerleri benimsediği/benimseyeceği sorusunu önümüze koyar. Millî Eğitim Temel Kanunu (1973: 1)'nda Türk millî eğitim sisteminin yetiştirmek istediği bireylerde bulunan nitelikler şöyle ifade edilmiştir: “Türk milletinin bütün fertlerini, Atatürk ilke ve inkılapları ile anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek”.

Millî Eğitim Temel Kanunu'nda millî değerleri benimsemek, korumak ve geliştirmek millî eğitim sisteminin amaçları içinde yer almaktadır. Eğitimin en temel amaçlarından biri değer aktarımıdır. Çünkü eğitim bireyi kültürelme işidir. Toplumun yüzyıllar boyunca biriktirdiği, yaşattığı değerleri çağın değerleriyle birleştirip nesiller boyunca devamlılığını sağlamak eğitimin vazgeçilmez görevleri arasındadır. Günümüzde değerler eğitiminin önem kazanmasıyla MEB de değerler eğitimine yer vermiş, 2003 eğitim programları ile değerler eğitimi eğitim sistemimize girmiştir. 2005 yılında uygulamaya konan yapılandırmacı modele dayalı yeni eğitim programları tematik yaklaşımla hazırlanmıştır. Tematik (disiplinler arası) yaklaşımda belirli bir kavram (ya da problem, konu) temel alınarak, bu kavrama değişik yönlerden ışık tutabilecek bilgi ve beceriler ilgili alanlardan alınarak bütünleştirilir. Temel amaç, dersin konusunu teşkil eden kavramın incelenmesi ve bu süreçte rol alan değişik konu alanlarının kavramla ilgili bilgi ve becerilerinin öğrenilmesidir (Yıldırım,1996: 89-94). Türkçe dersi öğretim programlarında değerler, ayrı bir program veya öğrenme alanı, ünite, konu vb. olarak görülmemiştir. Tam aksine bütün eğitim sürecinin nihaî gayesi ve ruhu olan değerlerimiz, öğretim programlarının her birinde ve her bir biriminde yer almıştır (MEB, 2018: 4).

2005 yılında uygulanmaya başlanan Türkçe dersi öğretim programında da değerler eğitime yer verilmiş, programın amacı şu şekilde ifade edilmiştir: “Türkçe dersi öğretim programıyla dinlediklerini, izlediklerini ve okuduklarını anlayan; duygu, düşünce ve hayallerini anlatan; eleştirel ve yaratıcı düşünen, sorumluluk üstlenen, girişimci, çevresiyle uyumlu, olay, durum ve bilgileri kendi birikimlerinden hareketle araştırma, sorgulama, eleştirme ve yorumlamayı alışkanlık hâline getiren, estetik zevk kazanmış ve millî değerlere duyarlı bireyler yetiştirilmesi amaçlanmıştır.” (MEB, 2006: 3).

1.3. Miyase Serbarut'un Yaşamı ve Eserleri

Yazar Miyase Serbarut, 1963 yılında Adana'nın Ceyhan ilçesinde doğdu. Gazi Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden 1985 yılında mezun oldu.

Çeşitli illerde öğretmenlik yaptı. Yazmaya radyo oyunları ile başlayan Miyase Serbarut, 1996 yılında Çankaya Belediyesi ve Damar Edebiyat Dergisi'nin birlikte düzenlediği yarışmada ilk ödülünü aldı ve ilk kitabı yayımlandı: "Fasulyem Bulutlara Çıkamaz" Bu ödülün ardından çocuk edebiyatına yönelen yazar, ağırlıklı olarak çocuklara ve ilk gençlik çağına yönelik çalışmalarını sürdürmektedir.

Miyase Serbarut, yazmak hakkındaki düşüncelerini şöyle ifade etmektedir: "Çocukluğumu ömrümün sonuna dek canlı tutabilmemin tek yolu çocuklar için yazmak sanırım. Kitaplarımda anlattığım her çocuğu yaşıyorum. Mutlu çocuk, mutsuz çocuk, seven çocuk, nefret eden çocuk, yaramaz çocuk, uslu çocuk, korkak çocuk, kahraman çocuk... Hepsi içimde ve hepsi yazdıklarımda."⁴

Miyase Serbarut'un eserleri ve aldığı ödüller sırasıyla şöyledir (Yüksel, 2014: 3-5):

Fasulyem Bulutlara Çıkamaz, Çankaya Belediyesi Yayınları, Ankara, 1996.

Çankaya Belediyesi ve Damar Edebiyat Dergisi Çocuk Öykü Yarışması'nda birincilik ödülü kazanan bu eser, daha sonra *Saat Canavarı* (Paydos Yayıncılık, Ankara, 2006) adıyla yeniden yayımlanmıştır.

Ayakkabı Götüren Köpek, Özgür Eğitim Yayınları, İzmir, 1996. Yazar, bu eseriyle Özgür Eğitim Yayınları Öykü Yarışması'nda Mansiyon Ödülü (1996) almıştır.

Hayalet Geminin Seyir Defteri, Akdeniz Yayıncılık, Antalya, 1996.

Salih Dede'nin Sihirli Piposu, Bu Yayınevi, İstanbul, 1997. Bu Yayınevi Çocuk

Öykü Yarışması Mansiyon Ödülü'nü (1997) alan bu kitap daha sonra *Dedemin Sihirli Dükkânı* (Cumhuriyet Kitapları, İstanbul, 2011) adıyla yeniden yayımlanmıştır.

Annemin Kokusu, Halkevleri Yayınları, 1998. Bu kitap daha sonra Büyümenin *Zamanı Geldi* (Paydos Yayıncılık, Ankara, 2006) adıyla yeniden yayımlanmıştır.

Çiğdem Der ki... Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 1998. Bu kitap daha sonra *İkizler İz Peşinde* (Tudem Yayınları, İzmir, 2013) adıyla yeniden yayımlanmıştır.

Çınar Ağacındaki Gizli Geçit, Bu Yayınevi, İstanbul, 1998. Yazar, bu kitabıyla Bu Yayınevi Masal Yarışması Mansiyon Ödülü'nü (1998) kazanmıştır.

Sınıfta Kalanlar Okul Açtılar, Eğitim Sen Yayınları, 1999. Kitap, Eğitim-Sen Çocuk Romanı Yarışması İkincilik Ödülü'ne (1998) değer görülmüştür.

Gerçekle Büyümek Düşlerle Yürümek, Bu Yayınevi, İstanbul, 2000. Bu Yayınevi

⁴ <http://www.miyaseserbarut.com/>

Gençlik Romanı Yarışması İkincilik Ödülü'nü (1999) almaya hak kazanan bu kitap daha sonra *Sil Baştan Aşk* (Tudem Yayınları, İzmir, 2012) adıyla yayımlanmıştır.

Tuna'nın Büyülü Gemisi, Tudem Kültür Yayınları, İzmir, 2003. Eser, Tudem Yayınları Çocuk Öyküsü Yarışması Birincilik Ödülü'ne (2003) değer görülmüştür.

Kırmızı Kartal, Tudem Kültür Yayınları, İzmir, 2004. Kitap, Tudem Yayınları Çocuk Öyküsü Yarışması Birincilik Ödülü'nü (2003) almaya hak kazanmıştır.

Sisin Sakladıkları, Tudem Kültür Yayınları, İzmir, 2005. Kitap, Tudem Yayınları Roman Yarışması İkincilik Ödülü'ne (2004) değer görülmüştür.

Bir Dilek Tut, Tudem Kültür Yayınları, İzmir, 2005.

Piper Pa-25, Can Yayınları, İstanbul, 2006.

Kapiland'ın Kobayları, Tudem Yayınevi, İzmir 2007. Tudem Yayınları Roman Yarışması Birincilik Ödülü'nü (2006) almaya hak kazanmıştır. *Altın Avcıları Plajda*, Tudem Yayınevi, İzmir 2007.

Akvaryumdaki Denizkızı, Tudem Yayınevi, İzmir, 2009.

Kırmızı Başlıklı Ispanak, Çizmeli Kedi Yayınevi, İstanbul, 2009.

Yıllankale, Tudem Yayınları, İzmir, 2010.

Gözlüklü Ayçiçeği, Çizmeli Kedi Yayınevi, İstanbul, 2010.

Kimsin Sen? Tudem Yayınları, İzmir, 2011.

Çöp Plaza, Tudem Yayınları, İzmir, 2012.

Kapiland'ın Karanlık Yüzü, Tudem Yayınevi, İzmir, 2013.

Kaçak Köpek Biber, Tudem Yayınları, İzmir 2013.

Yangın Tüpüyle Uçan Çocuk, Tudem Yayınları, İzmir, 2014.

Yazarın aldığı diğer ödüller şöyledir:

Cam Aşk, Kültür Bakanlığı "23 Nisan ve Çocuk" konulu Senaryo Yarışması Mansiyon Ödülü, 1998.

Anadolu Ateşi, TRT Radyo Tiyatrosu Yarışması Birincilik Ödülü, 1999.

Bay Yalnız ve Bayan Sütlaç, TRT Radyo Tiyatrosu Yarışması İkincilik Ödülü, 1999.

Uzun Dalga 171 KHZ, TRT Radyo Oyunu Yarışması Mansiyon Ödülü, 2005.

Şenko'nun Kanatları, TRT Radyo Tiyatrosu Yarışması Mansiyon Ödülü, 2007.

Sınavsız Hava Sahası, İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı Tiyatro Oyunu Yarışması Mansiyon Ödülü, 2010.

Mezarlıktaki Gölge, Gülten Dayıoğlu Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Vakfı, Çocuk Romanı Ödülü, 2013.

Yazar Miyase Sertbarut, ödüllü çok sayıda kitabıyla çocuk edebiyatı alanında önemli yazarlarımızdandır. Çalışmamızda incelediğimiz kitaplardan biri olan *Kapiland'ın Kobayları* da ödüllü kitaplarından biridir. Miyase Sertbarut'un eserleri çocuk edebiyatı öğeleri (Tıgılı, 2014), çocuk ve gençlik sorunları (Yüksel, 2014) açılarından yüksek lisans tezi olarak incelenmiştir, fakat değerler eğitimi açısından incelenmemiştir. Okullarımızda öğrencilere okutulacak kitapların MEB'in kabul ettiği değerlere uygun olması gerekmektedir. Çocuk Edebiyatı alanında eserler veren, kitapları ödül kazanan Miyase Sertbarut'un kitaplarının hangi değerleri taşıdığı, incelenmesi ve ortaya konması gerekliliktir. Çalışmamız Miyase Sertbarut'un kitaplarını değerler eğitimi açısından inceleyen ilk çalışma olduğundan önemlidir.

2.YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada cevabı aranacak araştırma konusu Miyase Sertbarut'un *Kapiland'ın Kobayları*, *Kapiland'ın Karanlık Yüzü* ve *Kapiland'ın Kıyameti* adlı üç kitabının değerler eğitimi açısından incelenmesidir. Çalışmamızda cevapları aranacak alt problemler şunlardır: Miyase Sertbarut'un *Kapiland'ın Kobayları*, *Kapiland'ın Karanlık Yüzü* ve *Kapiland'ın Kıyameti* adlı kitaplarında hangi değerler ön plana çıkmaktadır? Miyase Sertbarut'un *Kapiland'ın Kobayları*, *Kapiland'ın Karanlık Yüzü* ve *Kapiland'ın Kıyameti* adlı üç kitabının Türkçe Öğretim Programı çerçevesinde değerler eğitimi açısından önemi nedir? Miyase Sertbarut'un *Kapiland'ın Kobayları*, *Kapiland'ın Karanlık Yüzü* ve *Kapiland'ın Kıyameti* adlı üç kitabının çağımız değerleri açısından olumlu ve olumsuz yönleri nelerdir?

Bilimsel araştırmalar nitel ve nicel olarak ikiye ayrılmaktadır. Çalışmamız nitel araştırma özelliği taşımaktadır. Nitel araştırma, insan davranışlarını veya deneyimlerini tanımlamak için sözcükleri veri olarak kullanır. Nitel araştırmayı Yıldırım ve Şimşek (2011: 39), “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” olarak tanımlamıştır. Nitel araştırmalarda araştırma konusu sayısal olmayan bir biçimde incelenir ve yorumlanır. Nitel araştırmalarda bir araştırma sorusu vardır. Bu nedenle çalışmamız nitel araştırma özelliği taşımaktadır.

Nitel araştırma yaklaşımı esas alınan çalışmamızda genel tarama modeli kullanılacaktır. Karasar (2007: 79) tarama modellerinin, günümüzde veya geçmişte var olan herhangi bir durumu olduğu gibi betimlemeyi amaç edinen, artırma yaklaşımları olduğunu söylemektedir. Tarama modellerinde araştırma konusu olan olayın, kişi veya nesnenin mevcut koşul içinde olduğu gibi tanımlandığını onları değiştirme ve etkileme çabasında olunmayacağını vurgulamıştır. Genel tarama modellerinin, çok sayıda elemandan meydana gelen bir evrende, o evren ile ilgili genel bir yargıya varmak için evrenin tümü ya da ondan alınacak örnek bir grup veya örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleri olduğunu belirtmektedir.

2.2. Evren-Örnekleme

Çalışmamızın evrenini Miyase Sertbarut'un tüm edebî eserleri oluşturmaktadır. Örnekleme ise yazarın üç seriden oluşan *Kapiland'ın Kobayları*, *Kapiland'ın Karanlık Yüzü* ve *Kapiland'ın Kıyameti* adlı kitapları oluşturmaktadır. Serinin ilk kitabı olan *Kapiland'ın Kobayları* 2006 yılında TUDEM birincilik ödülüne lâyık görülmüştür. *Kapiland'ın Kobayları* Genetiği Değiştirilmiş Organizmalı⁵ (GDO'lu) ürünler, tüketim kültürü gibi güncel konuları içermektedir. *Kapiland'ın Karanlık Yüzü* ve *Kapiland'ın Kıyameti* adlı kitaplar ise *Kapiland'ın Kobayları* adlı kitabın devamı niteliğindedir. Bu nedenle çalışmamızda bu üç kitap seçilmiştir. Çalışmamızda Miyase Sertbarut'a ait bu üç kitapta yer alan değerler ortaya konacak, kitapların hangi değerleri taşıdığı tespit edilecektir.

2.3. Verilerin Toplanması

Araştırmada veri toplarken doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Doküman analizi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Çalışmanın amacına uygun olarak literatür taranmış ve gerekli kaynaklar elde edilmiştir. Miyase Sertbarut'un *Kapiland'ın Kobayları*, *Kapiland'ın Karanlık Yüzü* ve *Kapiland'ın Kıyameti* adlı üç kitabı temin edilmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Miyase Sertbarut'un *Kapiland'ın Kobayları*, *Kapiland'ın Karanlık Yüzü* ve *Kapiland'ın Kıyameti* adlı kitaplarında bulunan değerleri belirlemeye yönelik çalışmamız nitel bir araştırma olduğu için verilerin analizi sırasında da nitel araştırmaya uygun olarak içerik analizi ve betimsel analiz yöntemleri kullanılmıştır. Betimsel analizle daha önceden belirlenen temalara göre özetlenen ve yorumlanan veriler, sonrasında içerik analizinde daha derin bir işleme tabi tutularak detaylandırılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 227).

Verilerin analizi aşamasında, nitel veri analizi yöntemlerinden olan betimsel analiz kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinde araştırmacılar tarafından sıklıkla tercih edilen betimsel analiz, elde edilen verilerin doğrudan alıntılarla desteklenmesi, özetlenip, yorumlanması aşamalarından oluşmaktadır (Yılmaz, 2018: 37).

Elde edilen veriler çözümlenirken Türk Millî Eğitimin Genel Amaçları ve Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan değerler ölçüt alınarak Miyase Sertbarut'un *Kapiland'ın Kobayları*, *Kapiland'ın Karanlık Yüzü* ve *Kapiland'ın Kıyameti* adlı üç kitabı incelenmiştir. Miyase Sertbarut'un *Kapiland'ın Kobayları*, *Kapiland'ın Karanlık Yüzü* ve *Kapiland'ın Kıyameti* adlı kitaplarında yer alan değeri veren kelime, cümle, bölüm ve paragraflar verilmiştir. MEB'in 2018 yılında yayımlanan Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan çalışmada esas alınan değerler şunlardır:

1. Adalet ve eşitliğe inanma,
2. Ağırbaşlılık,

⁵ Çalışmamızın bundan sonraki bölümlerinde Geneği Değiştirilmiş Organizma için GDO kısaltması kullanılacaktır.

3. Ahlâklı olma,
4. Alçakgönüllülük,
5. Alışkanlık,
6. Aile ve akrabaya değer verme,
7. Araştırmacı olma,
8. Barış,
9. Başarılı olma,
10. Beceri geliştirme,
11. Başkalarının haklarına saygılı olma,
12. Bilgiye ulaşma yollarını-tekniğini öğrenme değeri,
13. Cesaretli olma,
14. Cömertlik,
15. Çağdaşlık,
16. Çalışkanlık-gayret etme,
17. Çok yönlü olma,
18. Dayanışma,
19. Demokrasi,
20. Dil bilincine sahip olma,
21. Doğa sevgisi,
22. Doğru ve yerinde konuşma,
23. Dostluk,
24. Duyarlı olma,
25. Eleştirel ve sorgulayıcı olma,
26. Estetik,
27. Girişimci olma,
28. Görgü kurallarına uyma,
29. Hakkını kullanma gözetme,
30. Hoşgörülü anlayışlı olma,
31. İletişime önem verme,
32. İşbirlikçi olma-grup hâlinde çalışmaya önem verme,

33. İyi olma iyilik yapma,
34. Kendine güvenme kendini bilme,
35. Komşuluk ilişkilerine önem verme,
36. Kültür öğelerini benimseme,
37. Meslek sahibi olmanın önemini kavrama,
38. Misafirperver olma,
39. Okuma alışkanlığı,
40. Önyargılı olmama,
41. Ölçülü olma,
42. Paylaşıcılık,
43. Planlı programlı olma,
44. Sabırlı olma,
45. Sağlığın değerini bilme,
46. Sanata ve sanatçıya saygı duyma,
47. Saygı,
48. Sevgi,
49. Sorumluluk,
50. Sosyalliğe önem verme,
51. Sorunlara çözüm arama,
52. Tarafsızlık ve dürüstlük,
53. Tedbirli olma,
54. Teknolojiyi kullanma,
55. Tecrübeye önem verme-tecrübe edinme,
56. Tutumluluk ve kanaat,
57. Umutlu olma,
58. Uyumlu olma,
59. Üretken olma,
60. Vatan sevgisi-vatandaşlık bilinci,
61. Yenilikçi olma,
62. Yakın çevreyle sağlıklı ilişkiler kurma,

63. Yerinde ve doğru davranma.

Çalışmamızda, üç kitap yukarıda yer alan değerler açısından incelenmiş, bu değerlerden her üç kitapta var olanlar tespit edilmiş, değeri yansıtan bölümler “BULGULAR” bölümünde sunulmuştur.

BULGULAR

2.4. *Kapiland'ın Kobayları* Kitap Özeti

Hikâye İstanbul'da Aydınlikevler Lisesinde yaşanmaktadır. Kitabın başkahramanlarından olan Hayri, sıra dışı bir çocuk olduğu için arkadaşları ona Marjinal adını takmışlardır. Marji, Mehtap, Ezgi, Burhan aynı sınıfta arkadaşlırlar.

Okul müdürü bir sabah öğrencilere hitap ederek öğrencilerdeki şiddet eğilimini önlemek için Kapilandlı bilim adamlarının bir şurup geliştirdiğini ve Türkiye ile imzalanan protokol gereği 7-17 yaş arasındaki gençlere bu şurubun her gün içirileceğini duyurur. Şurubun her gün içilmesi o kadar önemsenmektedir ki, ülke çapında tüm sosyal medya, okul yönetimleri bu konuda seferber olur. Gerçekten de şurubun içilmesinden bir süre sonra gençler arasındaki şiddet olayları yok denecek kadar azalır. Bu durum güzel bir gelişme gibi görünse de görünenin altında farklı gerçekler yatar. Bu gerçekleri ortaya çıkaran da meraklı ve sıra dışı kişiliğiyle başta Marji ve yakın arkadaşları Mehtap, Burhan ve Ezgi olur. Anti-row adındaki şurup fazla yeme isteğine ve bu şurubu kullanan kişilerde bir süre sonra erken yaşlanmaya yol açar. Beraberinde başka sorunlar da ortaya çıkar. Şişmanlayan öğrencileri doyurma ihtiyacı, kıyafetlerine sığmayan çocuklar için alış-veriş çılgınlığı baş gösterir. Ortada bu kadar sorun varken işin ilginç yanı bu durum ülkede hiç kimse tarafından sorgulanmaz.

Marji, bu şuruba en başından şüpheyle yaklaşır ve şurubu içmez. Bunu Kapiland'ın bir oyunu olarak görür. Şüphesini arkadaşı Mehtap ile paylaşır. Pastanede otururken Mehtap'a fazla yediğini söyler. Şurubun etkisiyle kantin gelirlerinin artması ve şiddet olaylarının azalmasından memnun olan okul yönetiminin yanında duruma şüpheyle yaklaşan öğretmenler de vardır. Ekrem Bey her şeyin farkındadır, fakat korkmaktadır. Sevda Hanım ise şüphelerini devletin güvenlik birimine bildirmek kararlılığındadır. Sevda Hanım önce güvenlik birimine e-posta atar, daha sonra bu biriminin başındaki yetkiliyle görüşür. Bu arada Kapiland'ın ajanları Sevda Hanım'ı takip ve tehdit etmektedir.

Marji ve Mehtap sınıfta arkadaşlarıyla durumu konuşurlar. Burhan ve Ezgi de Marji ve Mehtap'a katılır. Öğrenciler okuldaki anti-row şurubunu meyve suyu karışımıyla değiştirerek imha etmeyi planlar. Sevda Hanım ile durumu konuşurlar. Sevda Hanım da öğrencilere Kapilandlı ajanlar tarafından takip edildiğini anlatır. Gerçekten de kapısının önünde, otobüste her yerde izlenmektedir. Marji öğretmenini güvende olacağını düşündüğü dedesine götürmeyi önerir. Sevda Hanım'ı dedesine götürürken bindikleri otobüste ajanlar da vardır. Marji ve Mehtap bir plan yaparak ajanların otobüsten inmesini engellerler, Sevda Hanım otobüsten iner, taksiye binip Marji'nin verdiği adresteki dedesine gider. Sevda Hanım Doktor arkadaşı Bülent Bey ile konuyu konuşur ve ondan da yardım ister. Bu arada öğrenciler planlarını tatbik ederler.

Okula akşam gizlice girip anti-row şurubunu imha ederler. Okulun duvarından atlayan Burhan bacağına incitir, aksayarak eve gider. Babasına ise arkadaşına ders çalışmaya gittiğini söylemiştir. Babası yalanını yakalar, Burhan'ın üzerine gider.

Babasına öfkelenen Burhan, intikam için bir şişe anti-row şurubunu içer. İlacın etkisiyle hızla yaşlanır ve hayatı tehlikeye girer. Doktor Bülent Bey, ilacın zararlı olduğunu ispatlar.

Burhan ise Marji'nin dedesinin yaptığı bitkisel ilaçla iyileşir. Kapiland'ın tüketimi artırmak için kurduğu oyun ortaya çıkar. Türkiye ve birçok ülke anti-row şurubunu imha eder. Kapiland zararları karşılar.

3.2. Kapiland'ın Kobayları Adlı Kitapta Yer Alan Değerler

Değerler tarihseldir. Her dönemin öne çıkan değerler sistemi bulunmaktadır. Kimi değerler zamanla düşerken kimileri yükselir. Miyase Sertbarut'un incelediğimiz üç kitabından birincisi olan *Kapiland'ın Kobayları* adlı kitabı postmodernizmin yükselen değeri olan tüketimi ele alıyor. Dünyaya hâkim olan sistemin toplumları tüketim kölesi hâline getirdiğini gösteriyor. Tüketim çılgınlığının insan hayatını tehlikeye atan boyutları romanda yansıtılırken tersinden üretim değeri aşılanıyor. GDO'lu, endüstriyel gıdaların yerine doğal gıdalar; tüketimin yerine üretim öne çıkarılmaktadır. Kitapta örtülü olarak dünyaya hâkim olan sistemin elindeki teknolojinin de insanın özgürlüğünü kısıtladığı, dünyayı modern hapishaneye çevirdiği anlatılmaktadır.

3.2.1. Ahlâklı Olma

Türk Dil Kurumu Güncel Sözlüğünde ahlâk, “insanın doğuştan getirdiği ya da sonradan kazandığı birtakım tutum ve davranışların tümü.” olarak tanımlanmıştır. Ahlâk, yazılı olmayan toplumsal norm ve kurallardır. Birey, toplumun tarih içinde oluşturduğu ahlâkî değerleri içselleştirerek, benimseyerek sosyalleşir. Toplum tarafından uzun erimli olarak oluşturulan ahlâkî norm ve kurallara uymayan bireyler toplumla aidiyet bağı kuramazlar. Ahlâkî değerler toplumu bir arada tutar, ortak bir tutum ve davranış manzumesinin oluşmasını sağlar.

“Hayır, dedi, kimseye verecek değilim bu formülü. Ölümsüzlük iksiri diye sunup büyük paralar kazanmak isteyen pek çok ilaç firması olacağını, ben de tahmin ediyorum. Yalnızca doğallığın dışında bir yaşlanma hastalığına tutulan olursa o zaman kullanılmalı bu ilâç. Tabii Burhan üzerinde etkili olursa kanıtlanmış olacak bu özellik. Bu konuda da sizden yardım ve destek almak isterim. Yani, başarılıysak, siz bunu tıp kongrelerinde açıklamak durumunda kalırsanız, bu formülün normal yaşlanma sürecine etkisi olmadığını söylemelisiniz ki ne bizim başımız ağrısın ne de gençleşmek isteyen yaşlılar, gereksiz yere bi dolu para harcasınlar.

Haklısınız Nuri Bey dedi, doktor. Zaten doğru ve ahlâklı duruş olurdu.” (Sertbarut, 2016a: 196).

3.2.2. Araştırmacı Olma

“Siz öğrencilere yakından bakmadığımız için fark etmiyor olabilirsiniz. Ben bir haftadır belirtiler görmeye başladım. Bu durumu bilen ve şurubu içmeyen arkadaşlarımın dışında herkes hızla kilo alıyor ve yaşlanıyor.” (Sertbarut, 2016a: 125).

“Hayri bu konuyu merak edip internette yaptığı araştırma sonucunda üzerinde deneyler yapılan kopya canlıların genellikle aynı sonla karşılaştığını öğrenmişti.” (Sertbarut, 2016a: 99).

3.2.3. Başarılı Olma

“Doktorlar ilaçtan zarar görmüş 17 yaşındaki B.G.’nin yaşlanmasının durdurulduğunu bildirdiler. Bu şok haberi, tüm dünya televizyonları ve radyoları yayınlarını keserek bildirdiler. Bilim adamları, bunun tıp tarihinde bir ilk olduğunu ve bu başarının Türkiye’de elde edilmiş olmasının gurur verici olduğunu söylediler.” (Sertbarut, 2016a: 200).

3.2.4. Doğa Sevgisi

“Ben doğadan ve doğallıktan yanayım doktor. Doğa bana 80 yıl verdiyse 80 yıl yaşarım, 90 yıl verdiyse 90 yıl; bunu değiştirmek istemem. Şimdi ilacı vereceğim çocuk doğa dışı bir yaşlanma içinde, onun için geliştirdim ben bu ilacı, gençliğine dönmek isteyen normal yaşlılar için değil.” (Sertbarut, 2016a: 195).

3.2.5. Doğru ve Yerinde Konuşma

“Sevda Hanım, Burhan’ın ve annesinin moralini bozacak tarzda konuşan diğer hastaları kaş göz işaretiyle uyardıysa da hastalar bu işaretleri anlayamadılar. Zaten anlayışları güçlü olsaydı bu türden sözleri hastanın yanında söylememeleri gerektiğini bilirlerdi.” (Sertbarut, 2016a: 161).

3.2.6. Dostluk

Dostluk iki veya daha çok kişinin birbirine karşılıklı olarak değer vermesi, iyi ve kötü günlerinde dayanışması demektir. Türk kültüründe dostluk önemlidir. “Dost kara günde belli olur, Dost acı söyler, Dostun attığı gül yaralar beni, Dost bin ise azdır; düşman bir ise çoktur, dost edinmek, dostu düşmana karşı, dostlar başına...” gibi dostlukla ilgili birçok atasözü ve deyim yer almaktadır. Dostlar iyi günde ve kötü günde bir arada olur, sevinci, mutluluğu, zorluğu, hüznü paylaşırlar.

“Arkadaşları, Burhan okula gelmeyince Müdür Yardımcısı Zafer Bey’den izin alıp ziyaretine gittiler.” (Sertbarut, 2016a: 145).

“Ne iyi çocuklarsınız, hasta arkadaşınızı görmeye geldiniz, demek.” (Sertbarut, 2016a: 150).

3.2.7. Dürüstlük

TDK Güncel Türkçe Sözlük’ te dürüstlük “doğruluk” olarak, dürüst kişi ise “sözünde ve davranışlarında doğruluktan ayrılmayan kimse” olarak tanımlanmaktadır. İnsanî ilişkilerin temelinde karşılıklı güven duygusu yatar. Güven duygusunun oluşması ise dürüstlüğü bağlıdır.

“ Bir an ne diyeceğini bilemedi Marjinal. Beklemediği bir soruydu bu. Ne diyecekti? Dürüstlüğüne inandığı Sevda Hanım’a yalan mı söyleyecekti?” (Sertbarut, 2016a: 123).

3.2.8. Eleştirel ve Sorgulayıcı Olma

Eleştirel ve sorgulayıcı olmak akıl yürütme, analiz ve değerlendirme gibi zihinsel süreçlerden oluşan; derinlemesine, dikkatli, aktif, değişmeye ve kendi kendini düzeltmeye açık, kontrollü ve nesnel üst düşünmedir.

Marjinal, arkadaşlarından farklı olarak çevresinde olup bitenlere karşı dikkatli ve sorgulayıcı kişiliğe sahiptir. Bu nedenle arkadaşları tarafından Marjinal olarak adlandırılmıştır. Anti-row şurubunu hiç kullanmamış ve yaşanan gariplikleri sorgulayan ilk kişi olmuştur. Okul Müdürü'nün yaptığı bir konuşma sırasındaki şu tepkisi, sorgulayıcı kişiliğini ortaya koymaktadır.

“ Marjinal, içinde kabaran isyan duygusuna engel olamadı ve bir tek cümlesine bile inanmadığı bu konuşmanın arkadaşları üzerindeki etkisini silmek istedi. Üç beş adım atıp kürsünün önüne geldi ve bütün öğrencilere etkili bir sesle bağırdı: Hepsi uydurma bunların. İlaç firmalarının para tuzağı!” (Sertbarut, 2016a: 25).

Marjinal ile Mehtap'ın bir sohbetinde Marjinal Mehtap'a şunları söyler:

“ Şimdi camdan bak. Kaldırımdan yürüyen insanlara bak. 7-17 yaş arası olan herkes tuhaf bir biçimde şişman görünmüyor mu? O yaşta zayıf hiç kimse kalmadı.” (Sertbarut,2016a: 52).

Marjinal'in Edebiyat Öğretmeni Sevda Hanım, durumu fark eden çok az kişiden biridir. Okulun Biyoloji Öğretmeni Ekrem Bey'e cesurca şurup hakkındaki fikrini açıklar:

“Evet, bu ilaç çocuklarımız, gençlerimiz şişmanlasın; daha çok yemek yesin ve Kapiland'ın ürünleri bizim pazarımızda bol bol tüketilsin, diye üretildi. Uzun süreli ve maddi hedefleri olan bir Kapiland politikası...” (Sertbarut,2016a: 41).

“Mehtap'ın babası sinirlendi: Madem iyi bir şey neden kocaman harflerle yazmamışlar peki?” (Sertbarut, 2016a: 105).

3.2.9. İşbirlikçi Olma-Grup Hâlinde Çalışmaya Önem Verme

İşbirliği, toplumsal hayatta en sık başvurulan değerlerden biridir. İşlerin kolaylaşması, yüklerin hafiflemesinde ve bu sayede iyi ilişkiler ve dayanışma sağlanmasında son derece etkilidir.

“Marji, gerginliği azaltmak istedi. Aslında birtakım kusurlarına karşı Burhan'a da Ezgi'ye de güvenebileceğini düşündü. Kapiland'ın komplosuna karşı tek başına bir şey yapamazdı, diğer arkadaşlarıyla birlikte hareket ederse daha güçlü olacaklarını, hatta öğretmenlerle bu konuyu konuşmak ve bir şeyler yapmak gerektiğini düşündü. Tek başına şurubu içmiyor olmak bir işe yaramazdı ki...” (Sertbarut, 2016a: 85).

3.2.10. Misafirperverlik

Misafirperverlik; paylaşmanın, yardımlaşmanın, sosyalleşmenin en önemli ögesidir. “Misafir kismetiyile gelir.” sözü misafire verilen kıymeti, değeri anlatırken “Misafir, on kıymetle gelir; birisini yer, dokuzunu bırakır.” sözü ise misafirin ev sahibine yük olmadığını, tam tersine misafirle birlikte evde bolluk olduğunu anlatmak için kullanılır. (Yılmaz,2018: 176).

Toplumumuzda misafirperverliğe önem verilir. Misafir, başköşede oturtulur, yatacağı yer en iyi yer olur.

Misafirperverlik, insanları birbirine yakınlaştıran önemli bir değerdir. İnsanların birbirine konuk olması, birlikte yiyip içip eğlenmesi onları birbirine yaklaştırır. Toplum içindeki bağları kuvvetlendirir. Bu yüzden bu değeri canlı tutma, gelecek nesillere aşılama son derece önemlidir (Akbalık, 2015).

Sevda Hanım: Hadi çekinmeyin çocuklar, burası sınıf değil. Bunlar ayağına uyar Emel dedi, Mehtap'a." (Sertbarut, 2016a: 150).

"Sevda Hanım, sevmişti bu yaşlı adamı. Onu babası gibi görüyordu. Adam ilerlemiş yaşına karşın çarşaf, yastık, yorgan çıkarıp odadaki kanepeyi konuğu için hazırlamıştı." (Sertbarut, 2016a: 157).

Marjinal'in büyükbabasının Sevda Hanım'ı evinde ağırlaması, eski eşinin giysilerinden vermesi (Sertbarut, 2016a: 157).

3.2.11. Paylaşıcılık

Paylaşma değeri, kişileri ve toplumları birbirine yaklaştırır. Komşuluk ilişkilerini geliştirir. Sıcak ve samimi arkadaşlıkların kurulmasını sağlar. İnsanlar sevinçleri, mutlulukları paylaşır ve sevinçler, mutluluklar çoğalır. İnsanlar, hüznüleri, zorlukları paylaşarak aşar. Paylaşım, insanlar arasındaki ilişkileri geliştirir.

"Burhan: Masrafları bölüşeceğiz arkadaşlar. Tamam mı? Herkes razı oldu, zaten toplamı dörde bölünce büyük bir para da düşmüyordu kişi başına..." (Sertbarut, 2016a: 112).

3.2.12. Planlı Programlı Olma

"Planın gerçekleştirileceği gün gelip çatmıştı. Ezgi, Mehtap, Marjinal ve Burhan çantalarındaki kutularda greyfurt ve çilek sularıyla okula geldiler." (Sertbarut, 2016a: 128).

"Tekrar otobüs durağına vardıklarında izlendiklerini anladılar. Marjinal daha önce telefoncunun vitrininden dışarıya baktığında görmüştü bu adamı; fısıldayarak Sevda Hanım'a durumu anlattı. Taksiyle gidelim o hâlde dedi, Sevda Hanım..." (Sertbarut, 2016a: 154).

3.2.13. Sağlığın Değerini Bilme

İnsanlar sağlıklı olabilmek için zararlı alışkanlıklardan uzak durmalı ve sağlıklı beslenmeye dikkat etmelidir. Özellikle çocuklar, gelişim çağında olduklarından kendi gelişimlerine katkı sağlayacak besinler tüketmelidir. Sağlıklı beslenmek, sağlıklı olmanın yolunu açar.

"Mehtap ve Marjinal'in hazır yiyecekler konusundaki duyarlılığı da kitapta dikkat çeken konulardan biridir. Sınıfta konuyla ilgili yapacağı sunumda Mehtap, arkadaşlarının dikkatini çekmek için şunları yapar:

“Ekrem Bey, tahtaya asılı insan suratlı köpek resmine; her dişi başka renk, püskülü daha da başka bir renk mısır resmine; balık gibi yüzgeçleri olan domates resmine gülümseyerek baktı. Yazı tahtasının en üstüne de kırmızı tebeşirle ve kocaman harflerle şöyle yazmıştı Mehtap: FRANKEŞTAYN GIDALAR!” (Sertbarut, 2016a: 78).

Mehtap sınıfta arkadaşlarına anlattığı konuyu evde anne ve babasına da anlatır:

“Bu ürünlerin insan sağlığını henüz tam olarak nasıl etkilediğinin bilinmediğini; bazı gelişmiş ülkelerde GDO’lu ürünlere, pazara çıkarılmadan insan ve çevre sağlığı açısından çok sıkı bir biçimde risk analizi uygulandığını; ama *Kapiland*’ın çoğu zaman bu analizleri yapmadan, özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere GDO’lu ürünler yolladığını aktardı.” (Sertbarut, 2016a: 105).

Kitabın duyarlı karakterlerinden biri olan Sevda Hanım’ın yetkilileri uyaran mektubunda şunlar yazar:

“Sayın yetkili, iki aydır yaşı yedi ile on yedi arasında olan çocuklarımızın kullandığı anti-row adlı şurubun olumsuz sonuçlarını gözlemekteyim. Bir lisede öğretmen olduğum için gençleri yakından izleme şansım var...” (Sertbarut, 2016a: 106).

3.2.14. Sorunlara Çözüm Arama

“Mehtap: Takside takip daha kolay olur. Otobüste atlama şansımız daha yüksek dedi.” (Sertbarut, 2016a: 155).

“Marjinal’in kafası durmadan işliyordu. Nasıl atlatacaklardı bu adamı? Durakta inseler adam da inecekti, son durağa kadar gitseler adam da gidecekti. Birden aklına bir plan geldi. Hemen büyükbabasının adresini bir kâğıda yazıp öğretmenine gizlice verdi ve kulağına fısıldadı: Siz birkaç durak sonra inin, biz adamın inmemesi için bir şeyler yaparız. İner inmez bir taksi bulup bu adrese gidin...” (Sertbarut, 2016a: 155).

3.2.15. Sorumluluk

Sorumluluk, TDK Güncel Türkçe Sözlük’ te “kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren bir olayın sonuçlarını üstlenmesi anlamına gelmektedir. Bir başka tanımda ise sorumluluk, “üstüne aldığı herhangi bir işten ötürü kendisine sorulduğunda cevaplamakla yükümlü kişinin niteliği” olarak tanımlanmaktadır (Hançeroğlu, 1989: 379).

“... Eğer düşüncelerinizden eminseniz, bu şurubun çocuklarımızı, gençlerimizi tüketim makinesine dönüştürdüğünden kuşkunuz yoksa neden gidip ilgili yerlerle görüşmüyorsunuz? En azından sendika başkanımızla görüşün, o da bir karar almamızı sağlar. Gerekirse tüm sivil toplum örgütleriyle bağlantıya geçeriz...” (Sertbarut, 2016a: 61).

“Öğrenciler sınıfa girmeye başladığında Sevda Hanım hâlâ ne yapılabileceğini, kime danışabileceğini, nereden başlaması gerektiğini düşünüyordu...” (Sertbarut, 2016a: 76).

3.2.16. Üretim/Üretken olma

Üretmek, insanın ve toplumun kendi gereksinimlerini elde edebilmesidir. Ülkemizin en çok ihtiyaç duyduğu değerlerden biri üretimdir. Miyase Sertbarut’un *Kapiland*’ın *Kobayları* adlı

romanı dünyadaki tüketime dayalı sistemi eleştirmektedir. Tüketim sisteminin millî üretimi baltaladığı ortaya konmaktadır.

“...Kapiland, yine tam bu sırada Türkiye ile tekstil alışverişini yoğunlaştırdı. Türkiye'nin kendi tekstil ürünleri de vardı, ama Kapiland o kadar ucuza veriyordu ki karşılaştığında neredeyse yarı fiyatına geliyordu oradan alınanlar. Bu durumda ülkede tekstil fabrikaları, pamuk işletme merkezleri, dikiş atölyeleri tek tek kapanırken yeni, çok katlı büyük giysi mağazaları da açılmaya başlandı. Daha ucuz olduğu için de anne babalar, çocuklarına Kapiland etiketli bu büyük beden giysilerden almaya başladılar.” (Sertbarut, 2016a: 44).

3.2.17. Tecrübeye Önem Verme-Tecrübe Edinme

Tecrübe, öğrenme yollarının en kalıcılarından biridir. İnsan, deneyimleyerek edindiği bilgiyi içselleştirir. Deneyim sonucu elde edilen bilgiye önem vermek tecrübeye önem vermektir.

“Bu parmaklar dedi, bu parmaklardaki sinir uçları çok işe yarar evlat. Ona dokunurum. Yüzyıllardır insanlığın kullandığı en önemli tahlil aracıdır eller. Onun bana hissettirdiklerini incelerim. Soğukluğunu, sıcaklığını, benim vücut sıcaklığım karşısındaki değişikliğini tanımaya çalışırım. İşte bütün bunlar beni bir sonuca götürecektir. Getir o şurubu...” (Sertbarut, 2016a: 101).

“Bildiğimden değil, daha önce şu senin severek yediğin sandviçler var ya, onların üzerine okumuştum, orada da GDO tekniği diyordu, onun için...” (Sertbarut, 2016a: 104).

3.2.18. Teknoloji Kullanımı

Teknoloji, insanoğlunun hayatı kolaylaştırmak ve doğa ile mücadele etmek için kullandığı ve geliştirdiği her türlü alettir. Ok, mızrak, balta, tekerlek, yazı, kitap, internet, uçak, yapay zekâ, nükleer santral hepsi teknolojidir. Miyase Sertbarut, günümüz dünyasında teknolojinin egemenlerin elinde bir silâh olarak kullanıldığını yansıtmaktadır. Teknolojiyi, insanları kontrol etmenin, insan özgürlüğünü kısıtlamanın aracı olarak görmektedir.

“... Ne yaptınız Sevda Hanım? Umarım postalamadınız bir yere! Hemen yok edin o mektubu, hemen. Güldü Sevda Hanım: Siz çağın gerisinde kalmışsınız Ekrem Bey, elektronik postayla yolladım bile. Nereye yolladınız peki? Sivil toplum örgütlerine, devlet kurumlarına, ünlü köşe yazarlarına, tam yüz elli beş kişi ve kuruma... Ekrem Bey'in rengi iyice attı. Başınız büyük belaya girecek. O evden çıkın sevda Hanım, hiç olmazsa iki, üç aylığına başka yerde kalın. Ne diyorsunuz Allah aşkına! Neden çıkacağım evimden? Hem merak etmeyin, adımlı yazmadım, başka bir e-posta adresi alıp oradan yolladım mektubu. Ekrem Bey'in kaygısını gidermemişti bu açıklama. Ben çağın gerisinde kalmış olabilirim, ama sizin de bilmediğiniz bir şey var Sevda Hanım. Adınızı yazmamış olsanız bile o mektubun kimden geldiğini, hangi bilgisayarda yazılıp yollandığını bulmaları çok kolay. Hiç duymadınız mı, “IP” numarası diye bir şey var. Bilgisayarınızla, internet bağlantınızla ilgili bir numara. Bununla mektubunuzun, hangi şehirden, hangi evden yazıldığını bulmak hiç zor değil.”(Sertbarut, 2016a: 108-109).

3.3. Kapiland'ın Karanlık Yüzü Kitap Özeti

Serinin ilk kitabı olan *Kapiland'ın Kobayları*'nda, Kapiland adlı ülkenin Türkiye üzerindeki gizli planlarını ortaya çıkaran Marjinal ve arkadaşlarının macerası serinin ikinci

kitabı Kapiland'ın Karanlık Yüzü ile devam ediyor. Kapilandlı yöneticiler, Türkiye üzerinde oynamış oldukları gizli oyunun ortaya çıkmasından ve bu oyunu öğrenen Türk halkında Kapiland'a karşı olan olumsuz düşüncelerin artmasından rahatsız olmuşlardır. Onlara göre bir şey yapılmalı ve Türk halkındaki bu olumsuz düşünceler silinmelidir. Bu nedenle Kapiland'ın üst düzey yöneticileri, serinin bu ikinci kitabında gerçeklerin ortaya çıkmasıyla birlikte başta Türkiye ve daha pek çok ülkede oluşan "Kapiland ülkeleri sömüren, insanların sağlığıyla oynayan bir ülkedir." şeklindeki kötü imajı silmek için çalışacaktır. Peki, ama bu durum nasıl tersine döndürülebilir? Kapiland'ın planlarını altüst ederek Türk halkının gözünde kahraman olan Marjinal ve Mehtap'ın düşüncelerini değiştirerek işe başlanması gerektiğine karar verilir. Çünkü onların fikrinin değişmesi pek çok kişiyi de etkileyecektir. Bu iki genç Kapiland'a getirilmeli, dünyanın en gelişmiş ülkesinin sahte güzellikleri ile gözleri boyanmalı ve son derece memnun bir şekilde ülkelere geri gönderilmelidir. Böylece Türkiye'ye döndükten sonra Kapiland'ın güzelliklerini, insanlara sunduğu imkânları anlatmakla bitiremeyen bu gençler, halkın da düşüncesinin değişmesine neden olacaktır. Tek mesele, bu iki gencin dikkat çekmeden Kapiland'a nasıl getirileceğidir. Ancak bu Kapiland için çözümü çok basit olan bir sorundur. Bir yarışma düzenlenecek -galipleri önceden belli olan bir yarışma- kazananlar masrafsız bir Kapiland gezisi ile ödüllendirilecektir.

Yarışmanın duyurulmasıyla birlikte neredeyse tüm öğrenciler dünyanın süper gücü olan Kapiland'a gitmek için yarışmaya isimlerini yazdırırlar. Kazanırlarsa ne muhteşem bir gezi olacağını hayalini kurmaya başlayan bu öğrencilerde sorgulama yoktu, durup dururken Kapiland'ın niçin böyle bir yarışma yaptığını düşünmek de yoktu! Sadece görülecek güzel yerlerin, biriktirilecek şahane anıların hayali vardı gençlerin ve ailelerin akıllarında.

Oysa daha yarışmayı duyar duymaz tehlikeyi fark eden Marjinal, Kapiland gibi büyük ve gelişmiş bir ülkeye gitmek için can atanlardan biri olan arkadaşı Mehtap'ı da bilgilendirir. Tam da Marjinal'in düşündüğü gibi sınav sorularının çoğunu boş bırakmasına rağmen o ve Mehtap Kapiland gezisini kazanan iki genç olur. İsmi gibi sıra dışı özelliklere sahip olan Marjinal, arkadaşı Mehtap ile bu geziye gidecektir. Ancak niyetleri Kapiland'ın bu yeni oyununun iç yüzünü ortaya çıkarmak, Kapiland'a yenik düşmemektir. Bu düşüncelerle gençlerin Kapiland yolculuğu başlar. Bir rehber aracılığıyla gençlerin ilgisini çekeceği düşünülen yerler gezilir. Fakat rehberleri Smile'in tüm çabasına rağmen Marjinal ve Mehtap'ın Kapiland hakkındaki olumsuz düşünceleri değişmez. Kahramanımız Marjinal, bu sözde fırsat ülkesinde gördüğü, yaşadığı her şeyi sorgular. Aslında dünyanın en gelişmiş ülkesi olarak görülen Kapiland'da durum hiç de insanların sandığı gibi değildir. Kapiland sadece diğer ülkeleri değil kendi halkını da sürekli borçlandırma ve bu yolla sömürme peşindedir. İhtiyaç duyulmayan şeyler için borçlanma ve borçları ödeyebilmek için gece gündüz çalışma şeklinde bir düzen hâkimdir. Gördükleri, yaşadıkları her durum bu iki gencin Kapiland'a hayran olmak bir yana kendi ülkelerine ve insanlarına karşı daha büyük bir sevgi duymalarına neden olur.

Ülkelerine döndükten sonra başlarından geçen her şeyi basın toplantısı düzenleyerek açıklayan kahramanlarımız, bir kez daha Kapiland adlı ülkenin gerçek yüzünü ortaya koymuş olurlar. Bu gençlerin anlattıkları, ülkelerindeki pek çok kişi tarafından inandırıcı bulunmayarak ciddiye alınmamış olsa da onlar yaşadığı topraklara gönülden bağlı her bireyin yapması

gerektiği gibi görevlerini yerine getirmenin ve doğru olanı yapmanın huzuruyla hayatlarına devam ederler.

3.4. Kapiland'ın Karanlık Yüzü Adlı Kitapta Yer Alan Değerler

3.4.1. Adalet ve Eşitliğe İnanma

Adalet, bir şeyi yerli yerine koymak, her hakkı sahibine vermektir. Hüküm ve davranışlarında tarafsız ve ilkeli olmak, eşitliği gözetmektir. Menfaat, yakınlık, düşmanlık, ön yargı vb. nedenlerin etkisinden uzak, dürüstçe iş yapmaktır (Hökelekli, 2013: 49). Adalet eşitlik ile aynı anlama gelmemektedir.

“Kapiland’ın üst düzey yöneticileri tarafından Marjinal ve Mehtap’ı Kapiland’a getirebilmek amacıyla düzenlenen yarışmaya katılan birçok öğrenci oldu. Bunlardan biri de Aydınlık Lisesinin Müdür Yardımcısı Recep Bey’in kızıdır. Recep Bey, kızının yarışmada tüm soruları doğru cevaplayabilmesi için hileye başvurur. Adalet ve eşitlik ilkesi ile bağdaşmayan bu tutum, okuyucuda davranışın yanlış olduğunun sorgulanmasına neden oluyor. Sınav esnasında Recep Bey, kaşla göz arasında tarayıp bilgisayarına attığı soruları, Uluslararası İlişkiler son sınıfta okuyan yeğenine e-posta ile yollar ve olay şöyle devam eder:

“... Yeğeni ile haberleşmiş, bilgisayarın başında bekle diye uyarıyordu onu. Şimdi cevap anahtarının gelmesini bekliyordu. Bu nedenle sık sık odasına gidiyor, bilgisayarını kontrol ediyordu. Sonunda beklediği e-posta geldi. Kapısını kilitleyip cevap anahtarını küçücük bir kâğıda aktardı. Önceden çekmecesine koyduğu gofretin ambalajını açıp kâğıdı içine sıkıştırdı. Odasından çıkıp Neva’nın olduğu sınav salonuna doğru yürüdü. Elinde kırmızı ambalajlı gofret, Sevda Hanım’a yaklaştı. Bizim kızın şekeri düşmüştür, ona vereceğim.” dedi. Neva gofrete uzandı, kuşku çekmemek için bir ısırık alıp çıtır çıtır yemeye başladı.” (Sertbarut, 2016b: 56).

3.4.2. Araştırmacı Olma

Kapiland’ın tehlikeli bir oyun hazırlığı içinde olduğunu düşünen Marjinal, telefonlarının dinlendiğinden şüpheleniyordu. Şüphelerinin doğru olup olmadığını anlamak için zekice bir plan yapar ve Ezgi’yi arar. Sınava katılmaya karar verdiğini ancak başvuru süresini uzatırlarsa katılacağını söyler. Böylece başvuru süresi istediği gibi uzatılırsa telefonunun dinlendiği kesinleşmiş olacaktır.

“İşte şimdi test cümlesini söylemeye hazırды delikanlı. Salı gününe kadar uzatmazlar mı acaba? Marji sen okula telefon edip sorsana, ben ne bileyim? Valla süreyi uzatmazlarsa başvuramam.” (Sertbarut, 2016b: 41).

3.4.3. Barış

Barış, TDK Güncel Sözlükte şu şekilde tanımlanmaktadır: “1. Barışma işi. 2. Savaşın bittiğinin bir antlaşmayla belirtilmesinden sonraki durum, sulh, hazar. 3. Böyle bir antlaşmadan sonra insanlık tarihindeki süreç. 4. Uyum, karşılıklı anlayış ve hoşgörü ile oluşturulan ortam.” Barış, insanlığın en çok ihtiyaç duyduğu değerlerdendir. İnsanlık tarihi savaş tarihidir. Dünyada

ve bölgemizde savaşlar, hâlâ hüküm sürmektedir. Bu nedenle barış, en çok özlem duyulan değerlerden biridir. Atatürk, “*Yurtta barış, dünyada barış.*” sözüyle bu özlemi dile getirmiştir.

Yazar Kapiland adlı ülkenin sömürücü politikasıyla savaşların iç yüzünü ortaya koyarak barışa değer verilmesi gerektiğini de şu sözlerle vurguluyor:

“... Kapiland’ın düzeni bunu gerektiriyordu. Bir şeyler harcanmalıydı. İnsanlar bile... Ölenler kendi tarafındansa kahraman ilan ediliyor, gözyaşı dökülüyor, geride kalan aileye şeref sembolü madalyalar veriliyordu. Karşı tarafın ölüleri ise isyancıydı, haksız ölülerdi. Kahramanlar ve isyancılar ne kadar çoğalırsa para kasaları o kadar doluyordu.” (Sertbarut, 2016b: 100).

3.4.3. Dayanışma

Dayanışma TDK Güncel Türkçe Sözlük’ te Bir topluluğu oluşturanların duygu, düşünce ve ortak çıkarlarda birbirlerine karşılıklı bağlanması olarak tanımlanmaktadır. Türk kültüründe dayanışma değeri “imece” kavramıyla karşımıza çıkar.

“Basın açıklamasının ardından gözaltına alınan Marjinal ve Mehtap için Aydınlikevler Lisesi öğrencileri, önemli bir dayanışma örneği sergiliyorlar:

“Sonuçsuz kalan sorgulama sonunda Aydınlikevler Lisesi öğrencilerinin arkadaşlarımız serbest bırakılana kadar okula gitmiyoruz, eyleminin de etkisiyle ve ortada da ciddi bir suç olmadığından çocuklar serbest bırakıldı.” (Sertbarut, 2016b: 158).

3.4.4. Dil Bilincine Sahip Olma

Yazar, kitapta gençler arasındaki dilin yanlış kullanımı ve böylece dile yabancılaşmayı da kahramanları aracılığıyla ele alıyor.

“Salih Bey çöktü koltuğa. Televizyonun sesini kısıtı. Mehtap’ın nesi var? Bir şeyi yok, neden sordun? Ne bileyim, atar yaptı bana. Nurten Hanım anlamadı. Atar yapmak da neymiş? Kızının konuştuğu dili öğrenemedin mi daha? Kaç kez duydum ondan, atar yapmak ters davranmak, kavga çıkarmaya çalışmak gibi bir şey.” (Sertbarut,2016b: 27).

Okul bahçesinde Mehtap ve Ezgi arasında geçen konuşmada dildeki yabancılaşmayı ortaya koyuyor.

“Ne bu gözler panpa? Deme bana öyle ya! Ya ne var, sevgi sözü işte. Bırak şimdi tersliği de bu gözlerin hali ne?” (Sertbarut, 2016b: 31).

3.4.5. Duyarlılık

Duyarlı olmak farkında olmaktır. Olayları ve durumları seyretmek değil, görmezden gelmek değil, gerekli tutumu almaktır. Sosyal ortamda ya da herhangi bir yerde gelişen olumsuz durumlara karşı hassasiyetli yaklaşmak duyarlı kişilerin özelliklerindedir.

“Mehtap, Kapiland’da duvar dibine sinmiş yıpranmış giysiler içinde yaşlı bir kadın görür. Aklına annesinin dilenciler hakkında dikkatli olmasını söylediği sözleri gelir. Dileniyor gibi görünmese de beklenti içinde olduğu belli olan kadına, pizza torbasından dilim pizza

uzatacakken rehberleri Smile onu durdurur ve evsizlere yiyecek vermenin yasak olduğunu söyler. Bu yasağa anlam veremeyen Mehtap'a Smile'in açıklaması şöyle olur:

Kent merkezlerinde karınlarını doyurmaya başarlarsa sürekli gelirler buraya. Bu da hiç iyi bir görüntü olmaz..." (Sertbarut, 2016b: 103).

"Başka sebepleri de olmakla birlikte Mehtap anlıyor ki evsiz insanlara yardım edilmemesinin en önemli nedeni kent merkezindeki görüntüyü bozmaları, Kapiland'ın eşsiz bir ülke olduğu düşüncesiyle çelişki yaratmalarındır."

3.4.6. Eleştirel ve Sorgulayıcı Olma

Kapiland'ın düzenleyeceği yarışmanın duyulmasıyla birlikte herkes yarışmaya katılacaklar arasına ismini yazdırmaya çalışır. Bir kişi hariç: Marjinal. Marjinal yarışmanın duyurusunu okuduğu andan itibaren geçmişte yaşadıklarından yola çıkarak durumu sorgulamaya başlar ve sınıfta yarışmayla ilgili düşüncelerini paylaşan arkadaşlarına sıra kendisine gelince şöyle der:

"Bu sınav beyin göçü için sempatik bir kılıf." (Sertbarut, 2016b: 22).

Kapiland'ın yeni bir oyunun peşinde olduğundan emin olan Marjinal, Kapiland'ın hileyle kendisine ve Mehtap'a kazandırdığı geziye gidilip gidilmemesi gerektiği konusunda kararsızdır. Bu nedenle Mehtap ile birlikte fikrine güvendiği dedesine giderek onun görüşünü alır. Dedesi Nuri Baba, iki genci Kapiland'ın geçmişteki kötü niyetleri hakkında da bilgilendirdikten sonra şunları söyler:

"Gidin çocuklar, ama serser turistler gibi olmayın. Anlamaya çalışın, oradaki yaşamı, insanları, devletin uygulamalarını..." (Sertbarut, 2016b: 77).

3.4.7. Kültür Öğelerini Benimseme

Kapiland'da bir pizzacıda sırada beklerken gözlem yapan Marjinal, insanların birbirleri ile hiç konuşmadıklarına ve birbirlerine hiç bakmadıklarına dikkat eder. Kendi ülkesi aklına gelir. İnsanların birbirleri ile sıcak ilişkilerini hatırlar.

"Çok yalnızlar, dedi Marji, bir grup içinde olsalar bile çok yalnızlar." (Sertbarut, 2016b: 97).

Mehtap da kendi ülkesindeki insanları düşünür.

"Mehtap başıyla onayladı. Kendi ülkesindeki pizzacıları, hamburgercileri düşündü. O şamatayı, gülüşmeleri, itişip kakışmayı anımsadı. Burası hiç öyle değildi." (Sertbarut, 2016b: 97).

Yazar, Türk halkının inancında ezanın ne kadar önemli bir değer olduğunu ve saygı gördüğünü ele alıyor.

"Başkan Truman, İstanbul'da üniversite gençleriyle buluştuğu bir konferans salonunda saatine bakmış ve ezandan önce sorularınızı yanıtlamak istiyorum, yaklaşık yarım saatimiz var, demişti." (Sertbarut, 2016b: 108).

3.4.8. Tutumluluk ve Kanaat

Marjinal ve Mehtap'ın Kapiland gezisinde dikkatlerini çeken durumlardan biri de Kapilandlı insanların her zaman çok çalışmak zorunda olmalarıydı. Çünkü ödenecek borçları vardı ve borçlar yüklü miktardaydı. Marjinal ve Mehtap Nuri Baba'nın sözünü dinliyor, her şeyi sorguluyordu. Bu borçlara gerek var mıydı? Kanaatkâr olarak ve daha az harcamayla insan daha özgür yaşayamaz mıydı? İşte Mehtap, üniversite 3. sınıf öğrencisi olan Smile'in bankaya yüklü miktarda borcu olduğunu öğrenince çok şaşırır ve borçlanarak araba sahibi olmaya anlam veremez. 80.000 dolar değerindeki camaro marka otomobiliyle kendini özgür hissettiğini söyleyen Smile'a şöyle der:

“İyi ama bu kez de bankanın tutsağı olmuşsun. Rahatça üniversiteye gideceğine çalışmak zorunda kalmışsın.” (Sertbarut, 2016b: 86).

Yine Marjinal, yorgun görünümlü bir taksicinin hem gündüz hem de gece çalıştığını öğrenince taksiciye gece taksiciliğinden yeterince para kazanmıyor musunuz, diye sorar ve şu yanıtı alır:

“Bankaya borcum var,” dedi sürücü, “Kızım üniversitede okuyor. Bu nedenle gündüz iki ayrı iş daha yapıyorum. Benzinlikte ve bir hayvanat bahçesinde çalışıyorum.” (Sertbarut, 2016b: 87).

Karşılaştıkları bir köpek gezdiricisine yalnız bu işi mi yapıyorsunuz, diye soran Mehtap yine benzer bir cevap alır:

“Deli misin bu işi akşamları yapıyorum. Gündüz balıkhanede çalışıyorum. Yeni bilgisayarımın ve telefonumun borcu bitene kadar yapacağım bu işi.” (Sertbarut, 2016b: 121).

Mehtap, bilinçli her insanın yapması gerekeni yaparak karşılaştığı bu durumları sorgulayarak en sonunda düşüncesini açıklar:

“Bu çok saçma, bir şey elde edebilmek için köle gibi çalışıyor. Araba, bilgisayar, telefon, ev... Bunlara sahip olmak için günlerini ve gecelerini satıyorlar. Aslında göremediğimiz bir kölelik var gibi. Sürekli yeni şeyler icat ediliyor, sonra da bu icadın bizim için çok gerekli olduğunu söylüyorlar. Biz de onu elde etmek için olmadık şeyler yapıyoruz...” (Sertbarut, 2016b: 122).

3.4.9. Sorumluluk

Kapiland gezisinden dönen Marjinal ve Mehtap yaşadıkları tecrübeleri, gerçekleri ortaya koymak adına basınla paylaşmak istiyorlar. Çünkü dışarıdan bakıldığında fırsatlar ülkesi olarak görülen Kapiland'ta durum hiç de zannedildiği gibi değildir. Ve bunu herkes öğrenmeli, gerçeklerden tüm Türkiye halkı haberdar olmalıdır. Gençler, gereksiz yere kendi kültürlerine yabancılaşarak Kapiland'a özenmemelidir. Basın açıklamasında Marjinal, Kapiland gerçeğini şu şekilde özetler:

“Evet, Kapiland büyük bir ülke, zengin bir ülke. Ama saygın bir ülke değil, adil bir ülke değil, halkını ve başka halkları düşünen bir ülke değil. Oradaki insanların hepsi yalanlara inandırılmışlar, rüyalarla avutuluyorlar. Taksi şoföründen, hamburgercisine ve profesörlerine

kadar herkes borçlu. Bu borcu ödemek için deli gibi çalışıyor, kuruş kuruş hesap yapıyorlar. Kapiland bir köleler ülkesidir.” (Sertbarut, 2016b: 155).

3.4.10. Umutlu Olma

Basın açıklamasına ilgi gösterilmemesine üzülen ve her şeyin boşa gittiğini düşünen Mehtap’a Nuri Baba umudunu kaybetmemesini söyler:

“Bak kızım, bu toprakların eski bir sözü var. Emek zayi olmaz, derler. Yani iyi iş boşa gitmez, kaybolmaz. Sizin çabanızda eninde sonunda etkisini gösterir.” (Sertbarut,2016b: 159).

Halkın çoğunluğunun basın açıklamasına değil de bakanın açıklamasına inanmış olması üzerine yazar, kitabını umudun asla tükenmeyeceğini, gerçeklerin mutlaka birileri tarafından bilineceğini anlatmak için şu sözlerle bitiriyor:

“...Ama insanı teselli eden başka bir şey vardı: Dünya kuruldu kurulalı sayıca az olanların inancı, çoğunluğun inancından her zaman daha sağlandı.” (Sertbarut,2016b: 159).

3.4.11. Vatanseverlik

Bir türlü Marjinal ve Mehtap’ın Kapiland hakkındaki düşüncelerini değiştiremeyen Kapiland daha tehlikeli bir yola başvuruyor. Bir profesörün iyimserlik aşısı kullanılacaktır. Ancak Türk asıllı profesör, babasının kendisine şöyle seslendiğini hisseder ve gençlere zarar veremeyeceğini düşünür:

“Babası Anadolu topraklarının duygusallığını hep taşımişti ruhunda ama Baha öyle değildi. Yine de şimdi ta oralardan, Anadolu’dan sanki babasının fısıltısı geliyordu kulaklarına. Ülkemin insanlarına kötülük yapma. Kapiland’a karşı çıkamasan bile, sen onların oyunları içinde yer alma.” (Sertbarut, 2016b: 113).

3.5. Kapiland’ın Kıyameti Kitap Özeti

Serinin son kitabı Kapiland’ın kıyametinde Marjinal ile Mehtap artık üniversiteye başlıyor. Mehtap, istediği gibi Ankara Üniversitesinde veterinerlik bölümü öğrencisidir. Marjinal ise ODTÜ Moleküler Biyoloji bölümünü kazanmıştır. Mehtap, Ankara’da teyzesinin yanında kalırken Marjinal de üniversitenin içindeki bir yurda yerleşir.

Bu kitapta olaylar, Mehtap’ın teyzesi Feride Hanım’ı uzun zamandır görmediği arkadaşı Murat Bey’in ziyaret etmesiyle başlar. Bu ziyaret, kitapta sonradan gelişecek olaylar için de bir dönüm noktası olur. Murat Bey, kış uykusuna yatan hayvanlardan topladığı sıvılar ile insanları da uzun sürecek bir uykuya yatırmanın formülünü geliştirmiştir. Birçok kişinin peşinde olduğu bu sıvıları ise bir buzdolabının içinde tutar. Feride Hanım’dan istediği ise buzdolabını kimsenin dikkatini çekmeyeceği için onun evinde saklamasına izin vermesidir. Feride Hanım, bunu gerçekleşmesi mümkün olmayan bir durum olarak görür ve aklını yitirdiğini düşündüğü arkadaşını kırmak istemediği için buzdolabının evine getirilmesini kabul eder.

Bu arada uzaklarda, Kapiland’da Filipinli bir bilim adamı olan Alvin, yürüyemediği için tekerlekli sandalye şeklinde icat ettiği ve geliştirdiği yapay zekâ ürünü ile yaşanacak olaylara yepyeni bir boyut kazandırır. Alvin, geliştirdiği yapay zekâyı kendi ana dilinde “içerde” anlamına gelen Loob adını vermiştir. Alvin Loob’un belleğine tüm bilgileri yükler. Loob zamanla o kadar gelişir ki Alvin’le oyun oynayan ona yalnızlığını unutturan bir arkadaş

oluverir. Alvin bir gün Loob ile oynadıkları rastgele oyunuyla Kapiland'ın "BAŞARISIZ TÜRKİYE GİRİŞİMİ" hakkında da bilgi sahibi olur. Loob, KGK'nin (Küresel Güvenlik Kurumu) bu girişimini kayıtlarındaki sayısız dosya içinden çıkarmıştır. Böylece Alvin, Marjinal ve Mehtap'ın Kapiland'a getirilişine dair her şeyi öğrenmiş olur. Ancak Loob Kapiland'ın isteği üzerine geliştirilmiştir ve Alvin'le yolları ayrılmak zorundadır. Dünyanın hâkimi olmak isteyen Truman, adamlarını göndererek Loob'u alınca Alvin yalnız kalır.

Bu arada dünyanın doğusunda büyük bir deprem yaşanır. Deprem sırasında Marjinal ve Mehtap, Feride Hanım'ın evindedir. Depremden bir süre sonra kendine gelen gençler, kurtarılmayı beklerken susuzluklarını gidermek için Murat Bey'in bıraktığı buzdolabının içindeki sıvıları içerler. Murat Bey, Feride Hanım'ın sandığı gibi aklını kaçırmamıştı ve hazırladığı karışımlar gerçektir. Bu nedenle sıvılar, dünyada büyük bir kargaşa ortamı yaşanırken gençleri uzun sürecek bir uykuya yatırır.

Dünyanın doğusunda meydana gelen bu depremde, birçok insan enkaz altında kalırken Kapiland, bu durumun sorumlusu olarak Persiya'yı gösterir. Persiya'nın uzun süredir elektromanyetik deprem denemeleri yaptığını iddia eden Kapiland, dünyanın doğusundaki insanlardan kurtulmak için bunu bir fırsat olarak görür ve nükleer saldırı ile suçluları cezalandırır(!). Kapiland'ın nükleer saldırıları karşılıksız kalmayınca dünya tam bir cehenneme döner. Her yer yerle bir olur. Ne yaşanacak bir ev, ne bir bitki ne de bir böcek kalır. Geride kalan az sayıdaki insan da sadece hayatta kalmanın, karnını doyurabilmenin derindedir. Yiyecek bulabilmek için insanlar birbirlerine zarar vermeye başlarlar. Kapiland'ın attığı nükleer zehir, kendine de dönünce Kapilandlılar da aynı kargaşanın içinde yer alır. Yani zehir adaletlidir ve herkese eşit davranmıştır. Alvin de evini yiyecek bir şeyler bulmak için basan birkaç kişi tarafından öldürülür. Dünyada bunlar yaşanırken Başkan Truman, danışmanı Bud ile aileleri, ikisinin yardımcısı Smile ve yapay zekâ Loob Ege denizi yakınlarındaki Sera adasında kurdukları düzenle son derece rahat bir yaşam sürerler.

Tam otuz yıl sonra uyanan Mehtap ve Marjinal, büyük bir şaşkınlık içinde kalır. Karşılaştıkları manzaranın gerçek olamayacağını düşünen gençleri, bundan sonra sadece hayat mücadelesi değil yaşanabilir bir dünyaya yeniden dönebilmenin umudu içinde geçecek günler bekler. Aslında dünyada değişmeyen tek bir şey kalmıştır o da güçlü olanın zayıflar üzerinde kurduğu hegemonyadır. Kapiland yok olsa da zihniyeti Sera adasında Truman ve Bud aracılığıyla var olmaya devam etmektedir. Sera adasının dışındaki insanlar, bir kuru ekmek yiyecek için çiftliklerde gün boyu çalışmak zorundadır. Çünkü ürettikleri Karrera, adanın enerji ihtiyacını karşılamak için kullanılır. Bu durumdan habersiz sürekli çalışıp adanın kendilerine Karrera denilen taş gibi ekmekler göndermesini bir lütuf kabul eden insanlar, sorgusuz sualsiz yaşama mücadelesi verir.

Sıra dışı kahramanlarımız Marjinal ve Mehtap ise gittikleri çiftlikte akıllarındaki sorulara yanıt aramaya çalışırlar. Çiftlik, onlar için kapalı bir kutu gibidir. Burada aradıkları soruların yanıtını bulamayınca sonucu ne olursa olsun çiftlik dışına çıkmaya karar verirler. Herkesin korktuğu, insanlara zarar verdiği konuşulan Magmacılarla (yer altında yaşadıkları için kendilerine bu ad verilmiştir) karşılaşır. Artık sorular bir bir cevabını bulur. İki genç, Magmacıların kendilerine anlatıldığı gibi korkutucu varlıklar olmadığını Seyran ve Vaha'dan

öğrenir. Onlar sadece Sera adasının kölesi olmayı reddeden sorgulayan beyinlere sahip az sayıdaki mücadeleci insanlardır ve Sera adasına Karrera üreten çiftliklerdeki çalışanlara göre daha insani şartlarda yaşamaktadırlar.

Bu arada Marjinal ve Mehtap'ın yaşadığını ve bunca yıl sonra nasıl olup da aynı yaşta kaldığını öğrenmek isteyen Truman ve Bud, Marjinal ve Mehtap'ı adaya getirir. Bu yolculukta Seyran da onlara eşlik eder. Olayın düğümü Sera Adası'nda çözülecektir. Yapay zekâ Loob, anılarında kalan Alvin' i hatırlar ve öldürüldüğünü öğrenince yaratıcısının intikamını almak için önce Truman ve Bud' un hayatına son verir sonra da adaletsiz dünyayı yaşanılabilir bulmadığı için kendini yok eder.

Dünya yeniden eski haline dönebilecek midir? Yeniden ağaçlar, çiçekler, böcekler var olacak mıdır? Güneş yeniden parlak yüzünü gösterecek midir? Kahramanlarımız Marjinal ve Mehtap'ı bundan sonra neler beklemektedir? Bu sorunun cevabı, Loob'un kendini yok etmeden önce Marjinal'e bıraktığı notta saklıdır: "Ya bir yol bulacaksın ya da bir yol açacaksın."

3.6. Kapiland'ın Kıyameti Kitabında Yer Alan Değerler

3.6.1. Adalet ve Eşitliğe İnanma

Alvin, kendi geliştirdiği yapay zekâ Loob' a haklı olanın yanında olunması gerektiğini şu sözlerle belirtir:

"Kim haklıysa onun... Sen de böyle olmalısın Loob. Güçlü olanın değil, seni satın alanın değil, gözünü boyayanın değil, kim haklıysa işte onun yanında... Emir alıyor olabilirsin, seni programlamış olabilirim, yine de sen kararlar alabilen bir makinesin. Analiz yapıyorsun, en doğru sonuca ulaşıyorsun; adil olan nedir, haksızlık nedir biliyorsun. Bir karar vereceksen bu süzgeçten geçirmelisin." (Sertbarut, 2018: 37).

Yazar, adaletsiz ve eşitliğe değer vermeyen insanların yok ettiği bir dünyada yaşananlar üzerinden adalet ve eşitlik değerlerinin önemine vurgu yapıyor:

"Sığınaklara çekilenlerin depoladıkları yiyecek ve su stokları çabuk tükeniyordu. Arada bir malzeme sağlamak için dışarı çıktıklarında dönmeyenler oluyordu. Çünkü dünya aslında herkese eşit davranmak istiyordu. Açlıksa hepiniz için, susuzluksa herkesin dili damağı kurusun, ölümse kimse dışında kalmasın, diyordu. Yani dünya, insanlardan daha adaletliydi." (Sertbarut, 2018: 76).

3.6.2. Ahlâklı Olma

Kitabın sonlarına doğru Loob, belleğinde silinmemiş bir ses dosyası bulur. Ses Alvin' e aittir ve onun dürüstlük ve ahlaka verdiği önemi gösterir:

"Bana ihanet edebilirler Loob. Bunu öğrendiğinde ihanet edenlere kendini kullandırma. Onları cezalandırmak istersen karar senindir. Çoğumuzdan daha dürüst ve ahlâklı olduğumu biliyorum, vereceğin karara şimdiden saygı duyuyorum." (Sertbarut, 2018: 168).

3.6.3. Barış

Yazar, barışın önemini ve nükleer savaşların tüm dünya için ne büyük bir tehlike oluşturabileceğini savaşın çirkin yüzünü gösteren sahnelerle anlatıyor:

“Kapiland’ın ateşlediği füzeler karşılıksız kalmadı. Savaşın zehri, dünyanın kanına bir kez karıştı mı kolay kolay önü alınmazdı. Persiya’nın sağlam kalabilmiş füzeleri otomatik olarak rotayı belirledi; hedef Kapiland’ın en önemli, en büyük şehirleriydi. Kore ve Rusya da dünyanın hâkimi olmak isteyen Kapiland’a nükleer füzelerini yollamakta sakınca görmedi. Çin, tehlikenin nereden gelebileceğini kestiremediği için sadece gövde gösterisi yapmak, düşmanını korkutmak için iki tarafa da saldırmayı tercih etti. Atmosferdeki zehir herkes içindi.

Nehirler ölüleri bir an önce denize ulaştırma telaşına kapıldı. Akarsuların da kendilerine göre akılları vardı, ölümlerden kurtulursak temizleniriz sandılar. Öyle olmadı, cesetlerin arkası kesilmedi. İçlerindeki kimyasal yangını söndürmek için suya eğilen insanlar, atlar, kediler, köpekler, serçeler bir yudum su içer içmez düşüyordu akıp giden bulanık suya... (Sertbarut, 2018: 69).

“... hem kendi suyunu vatan bilenleri; sırtüstü yatan balıkları, ölü kurbağaları, paramparça yosunları, kolsuz yengeçleri, Yine de arkası kesilmedi. Yine de nehir, suyunu temizleyemedi.

Kuşlar ağırlaştı. Artık hiç kimsenin, ‘Kuş kadar hafifim,’ diyemeyeceği bir çağ başlamıştı. Binlerce kanatlı, kurşun gibi toprağa çakıldı... Nereye gideceğini bilmeyen, içindeki yangını hangi suyla söndüreceğini çözemeyen, zehir solumaya devam eden insanlar, köpekler, kargalar, toprağın kustuğu akrepler, yılanlar... hepsi aynı şeyin peşindeydi: sağ kalmak.” (Sertbarut, 2018: 70).

3.6.1. Cesaretli Olma

Marjinal, sorunlara çözüm aramak için adım atmaktan çekinmeyen bir karakterdir. Çiftliklerin dışı insanlar için çok tehlikeli yerler olarak düşünülürken ve hiç kimse buna cesaret edemezken o çiftlikten ayrılma kararı veriyor. Çünkü ona göre bir şeyler yapmak gerekiyordu ve çiftlikte yapılabilecek hiçbir şey yoktu. Dışarı çıkmalı, neler olup bittiğini öğrenmeliydi. Tehlike varsa bu tehlike göze alınmalıydı.

“... Ben sizi çok sevdim, iyi gençlersiniz, çalışkansınız, kötülüğünüzü istemem... Hem bana dünyanın en değerli varlığını getirdiniz, bu köpekle günlerime neşe kattınız. Sizi ölüme nasıl yollarım? Gitmeyin... Mehtap vazgeçecek gibi oldu, Marji’ye baktı ama o geri adım atmadı. Dışarda risk olabilir... Ben başka şeyler de bulacağımıza inanıyorum.” (Sertbarut, 2018: 2018).

“Seni anlıyorum, gençsin ve heyecan arıyorsun, Karşınıza hırsızlar, vahşiler çıkacak; çantayı, ayakkabını, başındaki şapkayı almadan önce canımı alacak Marji! Kendimizi koruyabiliriz.” (Sertbarut, 2018: 159).

3.6.2. Doğa Sevgisi

Yazar kitapta, doğanın insanlık için değerini şu sözlerle anlatıyor:

“Dünyanın insana kredi vermeyi reddettiği günler geldi. Mavi gezegen iflas etti. ‘Ölüyorum.’ dedi. ‘Başının çaresine bak! Ye bakalım icat ettiğin parayı yiyebiliyor musun?’ dedi. ‘İç bakalım siyanürlü suları içebiliyor musun?’ İnsanlar bu fıslıtyı duyduklarında her şey için çok geç kalınmış gibiydi.” (Sertbarut, 2018: 81).

Yazar, insanoğlunun doğaya ait ne kadar güzellik varsa kıymetinin ancak kaybedilince anlaşılabileceğini anlatıyor. Nükleer Savaşın yaşanmasının üzerinden uzun yıllar geçmişken ve dünyadaki tüm bitki örtüsü ve birçok canlının nesli tükenmişken Sera Adası'nın bir köşesinde ilk defa bir elma ağacı filizlenir. Gökten ilk defa temiz yağmur suları düşer. Doğanın insana bahsettiği doğal güzelliklere yeniden kavuşmanın coşkusu kitabın sonlarına doğru şöyle anlatılır:

“Adanın bir ucunda elma filizleri suya doyardık, diğer ucunda da benzer bir coşku vardı. Mehtapla Marji, seranın kapısından kollarını dışarı uzattı. Islanan ellerini, avuçlarını kokladılar; zehirsiz tertemiz bir su... Seyran kapıdan dışarı fırladı, yağın yağmurun altında dans ederken yedi yaşında bir çocuk gibiydi.” (Sertbarut, 2018: 221).

Kitapta hayvan sevgisi, çiftlik sahibi Koca Bahri karakteri üzerinden anlatılmaktadır. Çocukluğundan beri köpeklerle sevgi duyan Koca Bahrinin, nükleer savaş sonrası ilk defa bir köpekle karşılaşması şöyle anlatılır:

“Bahri'nin kafasında cevap bulamadığı bu sorular uçuşurken iki genç, iki küçük çocuk ve bir köpeğin binaya doğru geldiğini gördü. Heyecandan eli ayağına dolaştı.” (Sertbarut, 2018: 112).

“Masasındaki kâğıtlar birbirine karıştı. Onu bu kadar heyecanlandıran ne çocuklar ne gençlerdi; ince bacaklı, sivri kulaklı, sefilliğine bakmadan gururla başını kaldırmış köpek yüzündendi telaşı. Bahri otuz sekiz yaşında, koskoca bir adamdı ama o anda kendini birdenbire sekiz yaşında hissetti. Babası Görkem Sitesi'nin güvenlik kabininde otururken kendisi hep sitenin arka bahçesinde olurdu. Köpeklerin açtığı geçidin başında, onların kendi tarafına geçmesini beklerdi. Bazen elinde küçük bir paket sosis olurdu. İşte şimdi tam o çocuk olmuştu. Binanın önüne çıktı, beş basamaklı geniş merdivenden heyecanla aşağıya indi.” (Sertbarut, 2018: 11).

3.6.3. Eleştirel ve Sorgulayıcı Olma

Yazar, olaylara eleştirel gözle bakmanın önemini sorgusuz sualsiz bu adaya hizmet etmeye devam eden çiftlik çalışanlarından farklı olarak Sera Adası'nın yaptıklarını sorgulayan Magmacıların düşüncesini ortaya koyarak ifade ediyor:

“Bu duyurular çiftlik işçilerini Magmacılardan nefret eder hale getirdi. Öte yandan magmacılar da çiftliktekilerden tiksindirlerdi. Çünkü işçiler, sorgusuz sualsiz karrera ekmeğe devam etmişlerdi. Bütün talimatlara neden, niçin demeden uyum sağlıyorlardı...”

Magmacılar, dünyanın mahvoluşunda Sera Adası'nın payı olduğunu düşündüklerinden hedefleri bir gün mutlaka adaya gitmekti. Oradan yollanan duyuruların, talimatların, emirlerin

bir tek cümlesine bile inanmazlardı. Karrera ekerek dünyayı temizlemek onların gözünde koskoca bir palavraydı.” (Sertbarut, 2018: 129).

Yazar, yapay zekâ olarak tasarlanan Loob aracılığıyla bir makinenin gözünden insani değerleri sorguluyor:

“... İnsan denen canlının iyi bir hayatı hak etmediğini, nesli tükenen pek çok varlığın büyük bir haksızlığa uğradığını düşündü. Alvin’in kendisine tanımladığı insani değerleri zihninden geçirdi. Ahlak, dürüstlük, adalet, denge, saygı, utanma, iyilik, sevgi, aşk, fedakârlık... Hayır, artık bu değerler insanlarda bulunmuyordu. Öyleyse insanlığa ne gerek vardı? Dünya belki de yalnızca köpekler, kargalar ve hamam böcekleri için dönmeye devam etmeliydi. Ya da gezegenin çekirdeğindeki ateş topu patlamalı, her şey atmosfere karışmalıydı.” (Sertbarut, 2018: 203)

Sera Adasındakiler, adanın ihtiyaç duyduğu enerji üretimi için aralıksız Karrera ekimini sağlamak amacıyla yedi maddelik bir bildiri dağıtır. Bu bildiri de Karrera ekiminin toprağı zehirden temizlediği ve bu yüzden sürekli ekilmesi gerektiği yazar. Ayrıca Sera Adası’na itaate karşı çıkan Magmacılar da topraktaki zehrin sebebi olarak gösterilir. Bildiri de yazılanları okuduktan sonra Marjinal ve Mehtap arasında şu konuşma geçer:

“Marji çocuklara duyurmadan Mehtap’a fısıldadı: ‘O adaya gitmeliyiz; ömrümün sonuna kadar burada Karrera işçisi olarak kalamam.’ Sonra birden aklına koğuştan aldığı bildiri geldi. Sırt çantasından kâğıdı çıkarıp arkadaşına uzattı. ‘Şu saçma bildiriye baksana, Sera Adası’ndan yollanmış.’ Mehtap yedi maddeyi hızlıca okudu. ‘Anlamıyorum; bu pancar mıdır, turp mudur, nasıl oluyor da toprağı temizliyor? Bu bir aldatmaca sanki.’ ‘Bence de öyle Kapiland her zaman kendi çıkarını düşünür!’ ‘Yani?’ ‘Yani bu köklerden Seradakiler bir kazanç elde ediyor, çalışanlar değil.’ ‘Ne elde ediyorlar? Bu haliyle yenmiyor bile.’ ‘Cevabı bize ancak Magmacılar söyleyebilir. Belki de Magmacılar anlatıldığı gibi kötü insanlar değildir.’ (Sertbarut, 2018: 141).

Marjinal ve Mehtap Magmacılarla karşılaştıklarında gerçekleri bir de onlardan öğrenmeye çalışır. Magmacılar, çiftlik çalışanlarının sorgusuz sualsiz Sera Adası’na hizmet etmesinden rahatsızlık duymaktadır.

“...Çiftliktekiler inanmak zorundaydılar, onlar bir şeye inanmadan yaşayamazlar, büyük bir güce tapmadan hayatta kalamayacaklarını sanıyorlar. Bugüne dek Sera Adası’na tek soru sormadılar. Neden siz ordasınız da biz buradayız, demediler, neden karrera yetiştiriyoruz demediler, onu ekmeğe dönüştüren sistemi burada kuralım, demediler. Yalnızca bizden nefret ettiler, biz dünyayı cennet bile yapsak bize değil, Sera Adası’na inanırlar.” (Sertbarut, 2018: 177).

3.6.4. Umutlu Olma

Yazar, en zor şartlarda dahi bir umut ışığı bulunabileceğini şu sözlerle ifade ediyor:

“Dünya, kendini bu hale getiren insanlardan nefret etse yeriye, ama onlardan bir şey daha öğrenmişti: umut etmeyi. Umut, hangi koşulda olursa olsun yok olmayacak bir şeydi. Dünya bu yüzden ölü haliyle dönmeye devam etti.” (Sertbarut, 2018: 81).

Kitabın sonunda yapay zekâ Loob, kendini imha etmeden önce şu notu bırakır:

“ .ijraMsnaş lob nıskacaçaloyrib ay nıskacalubloyribaY” (Ya bir yol bulacaksın ya bir yol açacaksın Marji.) (Sertbarut, 2018: 222).

3.6.5. İyi olma, İyilik Yapma

İçtikleri sıvı nedeniyle uzun yıllar uyuyan ve uyanınca dünyanın nasıl olup da bu hale geldiğini anlamaya çalışan Marjinal ve Mehtap, yolda Çiçek ve Umut isminde iki çocukla karşılaşır. Çocukların yardım isteklerini geri çeviremeyerek onları da yanlarına almaya karar verirler.

“... Bu iki gencin iyi insanlar olduğunu anlamıştı. ‘Sizinle gelebilir miyiz?’ ‘Biz bir çiftliğe gidiyoruz, yani sizi oraya alırlar mı bilmiyorum,’ dedi Mehtap. Çiçek yalvarırcasına baktı genç kızın yüzüne ‘Biz de çalışırız, kardeşim de ben de çalışırız.’ İki genç birbirlerinin gözlerine baktı. Küçük çocukları korunmasız bir ortamda bırakamazlardı.” (Sertbarut, 2018: 100).

3.6.9.Sorunlara Çözüm Arama

Marjinal, sıra dışı kişiliği nedeniyle nükleer savaş sonrası yerle bir olan dünya için daha iyi bir çözüm arayışı içine giriyor. Bu nedenle çiftlikten ayrılmadan hemen önce Koca Bahriye şunları söylüyor:

“Biz seçenek arıyoruz, yedi yeşil maddede karreranın dünyayı temizleyeceği yazıyor ve siz on yıldır bu işi yapıyorsunuz, herhangi bir düzelme olmadığına göre Sera Adası’na hala nasıl güveniyorsunuz? Biz daha iyi bir yol bulacağımıza inanıyoruz.” (Sertbarut, 2018: 159).

3.6.10.Yenilikçi Olmak

Kitap karakterlerinden biri olan ve düzenlenen bilim festivalinde Kapiland’ın dikkatini çekerek Kapiland’ın en önemli bilim akademisine kabul edilen Alvin, yapay zekâ konusunda yeni projeler geliştirmekteydi. Yazar Alvin’in bu yönünü şöyle açıklamaktadır:

“Bir zamanlar satranç şampiyonu olan ama sonra bilgisayarla yaptığı maçta yenilen Kasparov’un sözlerinin etkisi altındaydı. ‘Büyük hayalleri gerçekleştirmek için zeki makinelerin yardımına ihtiyacımız var. İnsanlığımızı gösteren şey, yalnızca çekiç sallamak değil veya satranç oynamak değil, hayal kurmaktır.’ demişti Kasparov.” (Sertbarut, 2018: 10).

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Miyase Sertbarut’un *Kapiland’ın Kobayları*, *Kapiland’ın Karanlık Yüzü* ve *Kapiland’ın Kıyameti* adlı üç kitabı Türk Millî Eğitiminin genel amaçları, Türkçe dersi genel amaçları ve 2018 yılında yayımlanan İlkokul ve Ortaokul Türkçe Dersi öğretim programında yer alan değerler açısından incelenmiştir. *Kapiland’ın Kobayları*, *Kapiland’ın Karanlık Yüzü* ve *Kapiland’ın Kıyameti* adlı kitaplarda bulunan değerleri incelediğimiz çalışmamızda otuz bir farklı değer bulunmuştur. Üç kitapta en çok bulunan değerler adalet ve eşitliğe inanma, eleştirel ve sorgulayıcı olma, tutumluluk ve kanaat, sağlığın değerini bilme, sorunlara çözüm arama ve işbirlikçi olma-grup hâlinde çalışmaya önem verme değerleridir.

Miyase Sertbarut’un incelediğimiz üç kitabından birincisi olan *Kapiland’ın Kobayları* adlı kitabı postmodernizmin yükselen değeri olan tüketimi ele alıyor. Dünyaya hâkim olan

sistemin toplumları tüketim kölesi hâline getirdiğini gösteriyor. Tüketim çılgınlığının insan hayatını tehlikeye atan boyutları romanda yansıtılırken tersinden üretim değeri aşılacaktır; GDO'lu, endüstriyel gıdaların yerine doğal gıdalar; tüketimin yerine üretim öne çıkarılmaktadır. Üç kitapta en çok yer alan eleştirel sorgulayıcı olma, adalet ve eşitliğe inanma, sorunlara çözüm arama, işbirlikçi ve grup hâlinde çalışmaya önem verme, doğa sevgisi, üretim, tutumluluk (tasarruf), sağlığın değerini bilme değerleri kitaplardan eğitimde yararlanılabileceğini ortaya koymaktadır. Kitaplardan hareketle Türkiye'nin ihtiyaç duyduğu değerler üretim, tasarruf, sağlığın değerini bilme, eleştirel düşünce ve doğa tahribatının önlenmesidir.

Kapiland'ın Kobayları yalnızca ülkemizde değil, dünyada egemen olan postmodernizme dayalı tüketim kültürünü eleştirmekte, teşhir etmektedir. Küreselleşen postmodern tüketim kültürünün insan hayatını ve doğayı hiçe saydığı, dolayısıyla insan haklarına aykırı bir sistem olduğu gözler önüne serilmektedir. Kitapta örtülü olarak evrensel değerlerden olan insan hakları vurgulanmaktadır.

Kapiland'ın Karanlık Yüzü'nde emperyalist sisteminin bireyleri vatan sevgisinden kopardığı, kendi çıkarlarının hizmetkârı hâline getirdiği vurgulanmaktadır. Kitapta Marji ve Mehtap Kapiland'a davet edilmiş, gözleri boyanmak istenmiş ve ülkelerinde Kapiland ülkesini iyi tanıtmaları beklenmiştir. Türk asıllı Profesör Baha'nın tavrı, Marji ve Mehtap'ın Kapiland'a kendilerini kaptırmamaları, kendi çıkarları için ülkelerine ihanet etmemeleri emperyalizme karşı vatanseverliği öne çıkarmaktadır. *Kapiland'ın Karanlık Yüzü* yükselen değerlerden olan vatanseverliği öne çıkarmaktadır.

Kapiland'ın Kobayları ve *Kapiland'ın Kıyameti*'nde teknolojinin dünyaya hâkim olan sistemin elinde insanları yönetme, kontrol etme, insan özgürlüğünü kısıtlama ve dünyayı modern hapishaneye çevirme amacına hizmet ettiği ve en sonunda doğayı, insan yaşamını yok edeceği vurgulanmaktadır. Kitaplarda teknoloji ile insanın kendi sonunu hazırladığı öne çıkmaktadır. Bu nedenle kitaplar teknolojiyi kullanma değerini içermemektedir. GDO'lu besinlerin, nükleer enerjinin insan hayatını yok edebileceği ortaya konmakta, bunlar üzerinden teknolojik gelişmenin olumsuz yanları öne çıkarılmaktadır.

Bu çalışmanın sonuçlarından yola çıkarak şu önerilerde bulunulabilir:

1. Edebî eserler değer aktarımında önemli araçlardan biridir. Millî Eğitim Bakanlığı değer aktarımına yönelik olarak öğrencilerin edebî eserlerden yararlanmalarına olanak sağlamaktadır. Öğrencilere “üretkenlik, sorgulayıcı olma, adalet ve eşitliğe inanma, tasarruf, doğa bilinci, sağlığın değerini bilme, işbirlikçi ve grup hâlinde çalışmaya önem verme” değerlerini kazandırmada MEB ve Türkçe Öğretmenleri Miyase Sertbarut'un incelediğimiz üç kitabından yararlanabilir. Bu üç kitap Türkçe öğretmenleri tarafından öğrencilere tavsiye edilebilir.

2. Miyase Sertbarut'un *Kapiland'ın Kobayları*, *Kapiland'ın Karanlık Yüzü* ve *Kapiland'ın Kıyameti* adlı kitapları 2018 yılında yürürlüğe giren Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki birey ve toplum, iletişim, kişisel gelişim, doğa ve evren, sağlık ve spor, vatandaşlık temalarında yer alan değerleri içerdiğinden bu temalarda belirlenecek olan metinler

Miyase Sertbarut'un *Kapiland'ın Kobayları*, *Kapiland'ın Karanlık Yüzü* ve *Kapiland'ın Kıyameti* adlı kitaplarından seçilebilir.

KAYNAKÇA

Akbaş, O. (2004). *Türk Milli Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçlarının İlköğretim İkinci Kademedeki Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

Akbalık, H. (2015). *Değerler Eğitimi Bağlamında Hacı Bektâş-ı Veli'nin Eserlerinde Yer Alan Eğitsel Unsurlar*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Erzurum.

Altun, S. A. (2003). *Eğitim Yönetimi ve Değerler*. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1 (1), 7-18.

Başegmez Tıgılı, Hacer (2014). *Miyase Sertbarut'un Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatı Öğelerine Göre İncelenmesi* (Y. Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Entitüsü. Ankara.

Çiftçi, O. (1999). *Sosyolojiye Giriş Temel Kavramlar*. Trabzon: Akademi Kitabevi.

Demir, Hasan Ali, Hatice Demir ve Salim Pilav (2015); *İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Okuma Metinlerinin Değer İletimi Açısından İncelenmesi*, Millî Eğitim, Sayı 206, s.21.

Ertürk, S.(1984) *Eğitimde 'Program' Geliştirme*. Ankara: Yelkentepe Yayınları.

Güncel Türkçe Sözlük, www.tdk.gov.tr (Erişim Tarihi: Kasım 2018).

Hançeroğlu, O.(1989) *Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Hökelekli, H. (2013). *Değerler Psikolojisi ve Eğitimi Ailede Okulda Toplumda*. İstanbul: Timaş.

Karasar, Niyazi (2007). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kızılçelik, Sezgin ve Yaşar Erjem (1994), *Açıklamalı Sosyoloji Terimler Sözlüğü*. Ankara: Atilla Kitabevi.

MEB (2006). *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6-8. Sınıflar)*, Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.

MEB (2018). *Türkçe Dersi Öğretim Programı*. Ankara.

Milli Eğitim Bakanlığı (1973). *Milli Eğitim Temel Kanunu*. Erişim Tarihi: 11.11.2018, http://personel.meb.gov.tr/daireler/mevzuat/mevzuatlar/milli_egitim_temel_kanunu_1739.pdf.

Oğuzkan, F. (1981). *Eğitim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Sertbarut, M.(2016a). *Kapiland'ın Kobayları*. İstanbul: TUDEM Yayınları.

Sertbarut, M. (2016b). *Kapiland'ın Karanlık Yüzü*. İstanbul: TUDEM Yayınları.

- Sertbarut, M.(2018). *Kapiland'ın Kıyameti*. İstanbul: TUDEM Yayınları.
- Varış, F. (1998). *Eğitim Bilimine Giriş*. İstanbul: Alkım Yay.
- Yazıcı, K. (2006). *Değerler Eğitimine Genel Bir Bakış. Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 19, 499-522.
- Yıldırım, A. (1996). *Disiplinler Arası Öğretim Kavramı ve Programlar Açısından Doğurduğu Sonuçlar*. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 12, 89-94.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). Nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, A.(2018). *Değer Eğitimi Bağlamında Aytül Atal'ın Çocuk Romanları* (Y. Lisans Tezi). Nevşehir.
- Yüksel, Sevda (2014). *Miyase Sertbarut'un Eserlerinde Çocuk ve Gençlik Sorunları* (Y. Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.